

“JOUNDUN VALITSEMAAN RUUAN OSTAMISEN JA VUOKRAN MAKSAMISEN VÄLILLÄ”

LEIKKAUSPOLITIIKAN VAIKUTUKSET RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN
SUOMESSA

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa.

Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa ihmisoikeuksien edistämiseksi.

© Amnesty International 2025

Except where otherwise noted, content in this document is licensed under a Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

For more information please visit the permissions page on our website: www.amnesty.org

Where material is attributed to a copyright owner other than Amnesty International this material is not subject to the Creative Commons licence.

First published in 2025

by Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street

London WC1X 0DW, UK

Kansikuva: Mariko Sato / Amnesty International Suomen osasto

Index: EUR 20/9219/2025

amnesty.fi

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	5
SANASTO	9
1. METODOLOGIA	11
2. TAUSTAA	13
2.1 SUOMI ON AIEMMIN MENESTYNYT HYVIN ASUNNOTTOMUUDEN VÄHENTÄMISESSÄ	13
2.2 LEIKKAUKSET VAARANTAVAT OIKEUDEN RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN	14
2.2.1 SOSIAALITURVALEIKKAUKSET	15
2.2.2 LEIKKAUKSET ASUMISEEN LIITTYVISTÄ PALVELUISTA	17
2.2.3 KOHTUUHINTAISEEN ASUNTOTUOTANTOON VAIKUTTAVAT LEIKKAUKSET	18
3. SUOMEN IHMISOIKEUSVELVOITTEET	20
3.1 IHMISOIKEUSNORMIT VELVOITTAVAT VALTIOITA TURVAAMAAN OIKEUDEN RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN	20
3.3 LEIKKAUSPOLITIikka JA IHMISOIKEUDET	23
4. RIITTÄMÄTÖN ASUMINEN LISÄÄNTYY	25
4.1 KOHTUUTTOMAN KALLIS ASUMINEN YLEISTYY	25
4.2 RIITTÄMÄTTÖMÄN ASUMISEN RISKI TYÖSSÄKÄYVILLÄ IHMISILLÄ ON SUURENTUNUT	29
4.3 PIENITULOISET PERHEET KOKEVAT LISÄÄNTYVÄSTI ONGELMIA ASUMISESSA	31
4.4 MARGINALISOIDUT IHMISRYHMÄT OVAT SUUREMMASSA EPÄVARMAN ASUMISEN RISKISSÄ	32
4.5 HÄÄTÖJEN MÄÄRÄ ON LISÄÄNTYNYT	34
4.6 ASUNNOTTOMUUS ON LISÄÄNTYNYT ENSIMMÄISTÄ KERTAA YLI VUOSIKYMMENEEN	36
5. PALVELUIDEN ON VAIKEA VASTATA KASVAVAAN TARPEESEEN	40
5.1 VAIKEUDET SAADA APUA SOSIAALIPALVELUISTA JA KELASTA	40
5.2 ASUMISNEUVONNAN TARVE ON LISÄÄNTYNYT	42
5.3 RIITTÄMÄTTÖMÄT PALVELUT ASUNNON MENETYKSEN JÄLKEEN	44

6. LOPUKSI	45
7. SUOSITUKSET	46

TIIVISTELMÄ

“Nyt voimavarat menevät päivästä selviämiseen ja arpomiseen onko kämppää vai joudutaanko keväämmällä kadulle.

Apua ei saa edes pyytämällä. Olen loppu ja sydänoireet pahentuneet. Olen suoraan sanoen alkanut harkita jo itsemurhaa. En kestä ajatusta, että jääme kadulle.”

47-vuotias työttömyyttä kokeva nainen, Turku¹

Suomea on pidetty globaalisti asunnottomuuden vähentämisen ja riittävän asumisen edistämisen mallimaana. Suomi torjui asunnottomuutta pitkäjänteisesti ja menestyksekkäästi oikeusperustaisella Asunto ensin -mallilla ja oikeus asuntoon ihmisoikeutena tunnistettiin laaja-alaisesti.

Amnesty Internationalin raportti osoittaa, miten Suomi on muuttanut nopeasti suuntaa hallituksen leikkauspolitiikan myötä. Hallitus on leikannut sosiaaliturvaa, sosiaalipalveluita ja asumista tavalla, joka vaarantaa oikeuden riittävään asumiseen ja lisää asunnottomuutta.

Raportti perustuu taustatutkimukseen, kyselyyn sekä riittämätöntä asumista kokevien ihmisten, sosiaalialan työntekijöiden, kansalaisjärjestöjen edustajien sekä tutkijoiden haastatteluihin.

SUOMI ON OLLUT KANSAINVÄLISESTI TUNNETTU ASUNNOTTOMUUDEN VÄHENTÄMISESTÄ

Suomen hyvälle maineelle asunnottomuuden torjuna on ollut aihetta. Asunnottomuutta onnistuttiin vähentämään 80 prosenttia 1980-luvulta vuoteen 2023 mennessä ja Suomi tavoitteli asunnottomuuden poistamista kokonaan. Menestyksen kulmakiviä olivat:

- Pienituloisten kotitalouksien asumisen tukeminen asumistuilla ja muilla sosiaaliturvaetuuksilla,
- valtion tuki kohtuuhintaisten asuntojen tuotannolle, sekä
- riittävää asumista tukevien palveluiden tarjonta, kuten asumisneuvonta ja kohdennetut palvelut marginalisoiduille ihmisryhmille.

NYKYINEN LEIKKAUSPOLITIikka VAARANTAA OIKEUDEN RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN

Pääministeri **Petteri Orpon** hallitus on vuodesta 2023 lähtien toteuttanut ankaraa leikkauspolitiikkaa, joka on kohdistunut muun muassa: a) sosiaaliturvaetuuksiin, mukaan lukien asumistukiin ja viimesijaiseen toimeentulotukeen; b) valtion tukeen kohtuuhintaisten asuntojen tuotannolle, sekä c) riittävää asumista tukeviin palveluihin. Hallitus on oikeuttanut leikkauspolitiikkaa tavoitteellaan tasapainottaa valtion talous.

Hallitus oli tietoinen siitä, että sosiaaliturvaleikkaukset tulevat vaikuttamaan erityisesti pienituloisimpiin ihmisiin ja perheisiin. Jo hallituksen esitys toimeentulotuessa huomioitavien asumismenojen kiristämiseksi totesi, että muutokset voivat lisätä häätöjen määrää ja ruoka-avun tarvetta.

Hallitus on tehnyt merkittäviä leikkauksia samaan aikaan, kun Suomessa asuvat ovat kokeneet ja toipuneet elinkustannuskriisistä, jossa korkea inflaatio yhdistyi palkkojen reaalitason laskuun. Myös työttömyys lisääntyy. Korkea inflaatio on myös nostanut rakentamisen hintaa, ja rakentaminen onkin ollut historiallisen alhaista. Tämä tulee vaikuttamaan asuntojen saatavuuteen.

¹ Haastattelu, 28.11.2024.

Hallitus on luopunut Suomen tavoitteesta poistaa kaikki asunnottomuus. Sen sijaan tavoitteena on poistaa vain pitkäaikaisasunnottomuus.

HÄÄDÖT JA ASUNNOTTOMUUS LISÄÄNTYVÄT

Pienituloisiin ihmisiin ja riittävää asumista tukeviin palveluihin systemaattisesti kohdennettujen leikkausten vaikutus on selvä: vuonna 2024 asunnottomuus lisääntyi 11 prosenttia, ensimmäistä kertaa yli vuosikymmeneen. Joissain kaupungeissa asunnottomuus lisääntyi jyrkästi. Esimerkiksi Tampereella asunnottomuus lisääntyi yli 40 prosenttia. Vuonna 2024 myös ulkona yöpyvien ihmisten määrä lisääntyi 50 prosenttia.

Muissakin riittämättömän asumisen indikaattoreissa on nousua: vuonna 2024 häätöjen määrä nousi Helsingissä 23 prosenttia ja koko maassa 11 prosenttia, eri ihmisryhmien kokema asumiskustannusrasitteisuus on lisääntynyt ja asumisneuvonnan tarve on kasvanut räjähdysmäisesti. Helsingin asumisneuvonnan asiakasmäärä kasvoi 49 prosenttia.

ASUMINEN ON MONILLE LIIAN KALLISTA

Sosiaaliturvan, asumistukien ja toimeentulotuen leikkaukset ovat lisänneet pienituloisten kotitalouksien vaikeuksia selvitä asumiskustannuksista ja muista arjen kuluista. Asumiskustannusrasitteisuus, jossa asumiskustannukset ylittävät 40 prosenttia käytettävissä olevista tuloista, on lisääntynyt pienituloisten ja erityisesti yleistä asumistukea saavien joukossa.

Lähes joka viides toimeentulotukea saava kotitalous on saanut Kelalta kehotuksen etsiä edullisempaa asuntoa, koska heidän asumiskustannuksensa ylittävät kuntakohtaiset normit. Kohtuuhintaista, normit alittavaa asumista ei kuitenkaan ole helposti saatavilla. Erityisen vaikeaa asunnon löytäminen on niille, jotka ovat saaneet häädön maksamattomien vuokravelkojen takia.

PIENITULOISILLA ON RISKI RIITTÄMÄTTÖMÄSTÄ ASUMISESTA

Työssäkäyvät ihmiset eivät ole perinteisesti olleet Suomessa riittämättömän asumisen riskissä. Tilanne on nyt muuttunut niin nopeasti, että se on yllättänyt monet asiantuntijat ja sosiaalityöntekijät.

Yhä harvempi työssäkäyvä voi saada yleistä asumistukea ja tuen taso on aiempaa alempi. Kun elinkustannukset ovat nousseet mutta reaali-palkat eivät, yhä useammalla on vaikeuksia selvitä arjen kuluista. Työssäkäyvät ihmiset kertoivat Amnestyille joutuvansa turvautumaan ruoka-apuun ja diakoniatyöhön. Sosiaalityöntekijät ja asumisneuvojat kertovat työssäkäyvien hakevan apua vuokravelkojen, häätöuhan tai kodinmenetyksen takia.

PIENITULOISET PERHEET KOKEVAT YHÄ ENEMMÄN ASUMISEN ONGELMIA

Sosiaaliturvaleikkaukset vaikuttavat moniin lapsiperheisiin. Noin kahdeksan prosenttia lapsista elää kotitalouksissa, jotka saavat viimesijaista toimeentulotukea. Yleisen asumistuen leikkaukset lisäävät pienituloisten lapsiperheiden määrää.

Lapsiperheissä, erityisesti maahanmuuttaneissa lapsiperheissä, koetaan ahdasta asumista, jossa jopa monilapsiset perheet asuvat yksioissa. Kun lapsiperhe tarvitsee tilapäistä asumista esimerkiksi häädön jälkeen, he saattavat joutua muuttamaan eri puolelle kaupunkia tai hyvinvointialuetta. Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia lapsen koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin, erityisesti jos lapsella on erityistarpeita.

MARGINALISOIDUT IHMISRYHMÄT OVAT YHÄ SUUREMMASSA RISKISSÄ

Jo valmiiksi marginalisoidussa tai syrjinnälle alttiissa asemassa olevat ihmisryhmät kokevat yhä suurempia asumisen vaikeuksia. Näihin ryhmiin lukeutuvat päihdesairauksien kanssa elävät ihmiset, mielenterveyden häiriöiden kanssa elävät ihmiset, lastensuojelun palveluiden piirissä olleet nuoret aikuiset, etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset, vapautuvat vangit, maahanmuuttaneet ihmiset ja maahanmuuttajataustaiset ihmiset. Nämä ihmisryhmät ovat marginalisoinnin, syrjinnän ja pienituloisuuden riskissä.

Sosiaaliturvaleikkaukset ja riittämättömät palvelut vaikuttavat näihin ihmisryhmiin, ja heillä on myös heikompi asema asuntomarkkinoilla. Kun yhä useammat pienituloiset etsivät edullisempaa asuntoa ja marginalisoidut ihmisryhmät, kuten maahanmuuttaneet, kokevat syrjintää asuntomarkkinoilla, heidän voi olla vaikea löytää kohtuuhintaista asuntoa.

PALVELUIDEN TARVE KASVAA, MUTTA NIIDEN RESURSSIT OVAT NIUKAT

Kun yhä useampi kokee ongelmia asumisessa, asumiseen liittyvien palveluiden tarve on kasvanut merkittävästi. Samaan aikaan sosiaalipalveluiden resurssit ovat niukat ja asumisneuvonnan rahoitusta on

leikattu. Myös asunnottomuuden riskissä oleville ja asunnottomuutta kokeville palveluita tarjoavien sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitusta on leikattu.

Eri hyvinvointialueiden sosiaalityöntekijät kertoivat Amnestyille, että ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntökriteereitä on kiristetty "epävirallisesti" alueiden vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Kiristykset heikentävät häätoriskissä olevien ihmisten mahdollisuuksia saada näitä tukimuotoja.

Useat ihmiset kertoivat, että heitä on sosiaalityöstä tai Kelasta ohjattu hakemaan apua ruoka-avusta tai diakoniatyöstä. Ruoka-avun tarve onkin kasvanut. Diakoniatyöntekijät ovat tietoisia lisääntyneestä ohjauksesta julkisista palveluista diakoniatyöhön. Amnesty toteaa painokkaasti, että julkinen valta ei voi siirtää itselleen kuuluvia ihmisoikeusvelvoitteita järjestösektorille tai kirkolle.

SUOMELLA ON VELVOLLISUUS TURVATA KAIKILLE RIITTÄVÄ ASUMINEN

Oikeus asuntoon on ihmisoikeus. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaan valtion täytyy turvata riittävä asuminen jokaiselle. Riittämätöntä asumista ei ole ainoastaan asunnottomuus. Riittävä asuminen on kohtuuhintaista, vakaata ja tarpeenmukaista.

Hallituksen leikkauspolitiikka vaarantaa oikeuden riittävään asumiseen ja Suomen pitkäaikainen menestys asunnottomuuden vähentämisessä on vaarassa jäädä historiaan.

Leikkauspolitiikan kielteinen ihmisoikeusvaikutus näkyy asunnottomuuden ja häättöjen lisääntymisen ohella myös asumisen epävarmuuden lisääntymisenä. Amnesty haastattelemat ihmiset kertovat, että kun heidän vuokransa ovat nousseet mutta asumistukea on leikattu, he joutuvat valitsemaan tarvitsemiensa lääkkeiden tai ruuan ostamisen ja vuokranmaksun väliltä. Vuokravelojen kertyminen ja häättöuhan alla eläminen aiheuttaa jatkuvaa ahdistusta ja pelkoa. Kun edullisempaa asumista ei ole saatavilla, ihmisistä tuntuu, ettei heillä ole keinoja oman tilanteensa kohentamiseksi.

Helmikuussa 2025 asuntopolitiikasta vastaava ympäristö- ja ilmastoministeri **Sari Multala** myönsi, että sosiaaliturvaleikkaukset ovat vaikuttaneet asunnottomuuden kasvuun.

Hallitus ei silti suunnittele leikkausten perumista. Kasvavasta tarpeesta huolimatta hallitus ei ole osoittanut viime vaalikautta enempää rahoitusta asunnottomuusohjelmaan.

Hallitus suunnittelee jopa uusia leikkauksia, kuten kiristystyksiä viimesijaiseen toimeentulotukeen. Nykyisten leikkausten ja säästötoimien vaikutukset tulevat syvenemään tulevina vuosina. Kun hallitus on myös päättänyt painottaa markkinaehtoista asuntotuotantoa sosiaalisesti tuetun asuntotuotannon sijaan, ei ole odotettavissa, että kohtuuhintaisen asumisen saatavuus pienituloisille ihmisille ja perheille paranee. Jos hallitus ei muuta suuntaansa, riittämätöntä asumista kokevien ihmisten määrä tulee kasvamaan.

Hallituksen asettama tavoite pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta tulee olemaan vaikea saavuttaa, sillä paras tapa poistaa pitkäaikaisasunnottomuus on poistaa kaikki asunnottomuus. Merkittävät leikkaukset asunnottomuutta ennaltaehkäiseviin toimiin ovat ristiriidassa hallituksen pyrkimysten kanssa poistaa pitkäaikaisasunnottomuus.

Ihmisoikeusvelvoitteet eivät kiellä hallituksia sopeuttamasta taloutta. Ne kieltävät hallituksia toteuttamasta leikkaustoimia tavalla, joka estää ihmisoikeuksien, mukaan lukien oikeuden riittävään asumiseen, toteutumista.

Hallituksen tulee kiireellisesti sitoutua uudestaan asumiseen ihmisoikeutena. Sen tulee tehdä politiikkalinjauksia ja budjettipäätöksiä, jotka vievät Suomen takaisin kohti asunnottomuuden vähentämistä ja sitä, että jokaisen oikeus riittävään asumiseen toteutuu.

Asunnottomuus ja ei koskaan tarkoita sitä, että yksilö on epäonnistunut. Se tarkoittaa, että valtio on epäonnistunut sille kuuluvien ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisessa.

Raportti sisältää suosituksia valtioneuvostolle, sosiaali- ja terveysministeriölle, ympäristöministeriölle, hyvinvointialueille ja kunnille.

KESKEISET SUOSITUKSET VALTIONEUVOSTOLLE:

1. Hallituksen tulee sitoutua ihmisoikeusperustaiseen tavoitteeseen kaiken asunnottomuuden poistamisesta. Tavoitteena tulee olla kaiken asunnottomuuden poistaminen, ei ainoastaan pitkäaikaisasunnottomuuden. Paras tapa ennaltaehkäistä pitkäaikaisasunnottomuutta on ennaltaehkäistä kaikkea asunnottomuutta. Tämä tunnistaen on varmistettava politiikkajohdonmukaisuus kaikilla sektoreilla tavoitteen saavuttamiseksi.
2. Hallituksen on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin poistaakseen kohtuuhintaisen asumisen saatavuusongelmien juurisyyt. Hallituksen tulee kiireellisesti laatia tiekartta, jossa on konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä riittävän ja kohtuuhintaisen asumisen turvaamiseksi.
3. Hallituksen ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että oikeus sosiaaliturvaan ja riittävään elintasoon toteutuu kaikille.
 - Hallituksen on lopetettava ne leikkaustoimenpiteet, jotka kumulatiivisesti kohdentuvat samoille haavoittuvassa asemassa oleville ihmisryhmille.
 - Hallituksen tulee lopettaa sosiaaliturvaetuuksien indeksijääditys. Palauttamalla etuustason ja elinkustannusten välinen yhteys voidaan parantaa riittävän elintason ja asumisen edellytyksiä.
 - Hallituksen tulee varmistaa, että asumistukien ja toimeentulotuen tasot ovat riittäviä ja että vastaavat kuntien todellista asumiskustannusten tasoa.
4. Hallituksen tulee turvata pysyvä asumisneuvonta lainsäädännöllä ja riittävällä rahoituksella. On harkittava erilaisten taloudellisten neuvontapalveluiden verkoston vahvempaa koordinoitua, jotta asiakkaat pääsisivät mahdollisimman varhaisessa vaiheessa taloudellisen, velka- ja asumisneuvonnan piiriin. Palveluiden järjestämisessä on varmistettava haavoittuvien ja heikommassa asemassa olevien ryhmien huomioiminen.
5. Hallituksen tulee turvata riittävä rahoitus hyvinvointialueille ja Helsingille tukeakseen:
 - Riittäviä sosiaali- ja asumispalveluita ihmisille, joiden asuminen on epävarmaa tai jotka kokevat asunnottomuutta.
 - Riittäviä terveyspalveluita ihmisille, jotka kokevat asunnottomuutta tai ovat asunnottomuusriskissä, mukaan lukien riittävät mielenterveys- ja päihdepalvelut.
6. Hallituksen tulee noudattaa Suomen ihmisoikeusveloitteita ja varmistaa, että kukaan ei joudu hädän vuoksi asunnottomaksi.
7. Hallituksen on selvitettävä vaihtoehtoisia tapoja hyödyntääkseen täysimääräisesti käytettävissä olevat voimavarat ihmisoikeusveloitteiden täyttämiseksi esimerkiksi oikeudenmukaisen ja progressiivisen verotuksen keinoin.

SANASTO

SANA	KUVAUS
Ara	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 03/2025 lähtien Varke
asumiskustannusrasitteisuus	Asumiskustannusrasitteisen kotitalouden asumiskustannukset ovat yli 40 % käytettävissä olevista rahatuloista.
asunnottomuutta kokeva ihminen	Henkilö, joka elää asunnon puutteen vuoksi jossakin seuraavista: a) ulkona, porrashuoneissa tai niin sanotuissa ensisuojuissa, b) asuntoloissa tai majoitusliikkeissä, c) huoltokotityyppisissä asumispalveluyksiköissä, kuntouttavissa yksiköissä, sairaaloissa tai muissa laitoksissa, d) tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona.
hyvinvointialue	Itsehallinnollinen alue, joka vastaa terveydenhuollon, sosiaalipalvelujen ja pelastustoimen järjestämisestä. Poikkeuksena Helsingin kaupunki vastaa kyseisten palvelujen järjestämisestä alueellaan.
hätämajoitus	Lyhytaikainen majoitusmuoto, joka on tarkoitettu vain yhdeksi yöksi tai viikonlopuksi.
Kela	Kansaneläkelaitos
MAL-sopimus	Valtion ja kaupunkiseutujen kuntien välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus.
paperittomana elävä ihminen	Henkilö, joka on maassa ilman oleskelulupaa
piiloasunnottomuus	Tilanne, jossa ihminen voi joutua majoittumaan tilapäisesti perheen, ystävien tai tuttavien ja joskus tuntemattomienkin luona ja yöpyy usein sohvalla tai lattialla.
pitkäaikaisasunnottomuutta kokeva ihminen	Henkilö, joka on kokenut asunnottomuutta vähintään vuoden ajan tai toistuvasti viimeisten kolmen vuoden aikana. Pitkäaikaisasunnottomuudessa korostuu tuen ja hoidon tarve.
STEA	Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
TSS-komitea	YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea

SANA	KUVAUS
TSS-sopimus	YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus
tuettu asuminen	Tarvearvioinnin perusteella saatavilla oleva asumismuoto, johon sisältyy sosiaaliryöön tukea. Tuettu asuminen on tarkoitettu väliaikaiseksi vaiheeksi pyrittäessä itsenäiseen asumiseen.
Varke	Valtion tukeman asunorakentamisen keskus
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1. METODOLOGIA

Raportti pohjautuu Amnesty Internationalin tekemään taustatutkimukseen, kyselyyn sekä haastatteluihin. Taustatutkimuksessa Amnesty analysoi:

- (a) Lainsäädäntö- ja politiikka-asiakirjoja sosiaaliturvasta, asumisesta ja palveluista.
- (b) Tilastotietoja sosiaaliturvasta, asumisesta ja palveluista.
- (c) Viranomaisilta tietopyynnöin saatuja tietoja asumisesta ja palveluista.²
- (d) Akateemisia ja viranomaisjulkaisuja sosiaaliturvasta, asumisesta ja palveluista.

Amnesty International toteutti verkkokyselyn marras-joulukuussa 2024. Kysely sisälsi kysymyksiä toimeentulotuen ja perusturvan käytöstä, etuuksien riittävydestä ja hakuprosessista, kokemuksista toimeentulotuen alentamisesta, koetusta asumisen riittävydestä ja kyvystä kattaa arjen kuluja, sekä pääsystä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kysely sisälsi myös kysymyksiä turvautumisesta ruoka-apuun ja järjestöjen tarjoamaan apuun, sekä omien sosiaalisten verkostojen kautta saadusta avusta. Kysely jaettiin sosiaalisen median ryhmissä, joissa ihmiset keskustelevat kokemuksistaan taloudellisista vaikeuksista, sosiaaliturvasta ja työttömyydestä. Kyselyyn vastasi 251 henkilöä. Vastaajia oli kaikista maakunnista Ahvenanmaata lukuun ottamatta ja vastaajien ikä vaihteli 19 ja 68 vuoden välillä. Kyselyn vastaajilla oli mahdollisuus antaa yhteystietonsa jatkohaastatteluja varten.

Asumisvaikeuksia kokevien ihmisten haastatteluja järjestettiin myös sellaisten kansalaisjärjestöjen kautta, jotka työskentelevät asunnottomuusriskissä olevien tai asunnottomuutta kokevien ihmisten parissa. Haastateltaville ilmoitettiin, että osallistuminen oli vapaaehtoista ja että he saattoivat peruuttaa suostumuksensa missä tahansa vaiheessa. Amnestyn käytäntöjen mukaisesti haastatteluista kerrotaan ajankohta, mutta haastateltavien henkilöllisyys on suojattu heidän toiveidensa perusteella.

Amnesty International toteutti raporttia varten 49 haastattelua syyskuun 2024 ja helmikuun 2025 välillä:

- 1) 19 yksilö- tai pienryhmähaastattelua asumisen haasteita kokevien ihmisten kanssa. Haastattelut järjestettiin kasvotusten, puhelinhaastatteluina tai sähköpostitse haastateltavan mieltymyksen mukaisesti.
- 2) 25 yksilö- tai pienryhmähaastattelua virkahenkilöiden, sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien, asumisneuvojien, kansalaisjärjestöjen edustajien ja diakonien kanssa.
- 3) 5 yksilö- tai ryhmähaastattelua tutkijoiden ja muiden asumisen, asunnottomuuden ja sosiaalityön asiantuntijoiden kanssa.

Raportin päätelmät perustuvat taustatutkimukseen, kyselyn vastauksiin ja haastatteluihin. Haastatteluista tunnistettuja teemoja ja ilmiöitä tarkistettiin sekundaäri lähteistä, tilastoista ja muista saatavilla olevista tiedoista. Raportissa esitetyt haastateltavien omia kokemuksia kuvaavat sitaatit havainnollistavat säästötoimenpiteiden vaikutuksia ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Amnesty International on kiitollinen kaikille tarinansa jakaneille ihmisille ja kiittää myös lukuisia kansalaisjärjestöjä, jotka avustivat tämän raportin toteuttamisessa, sekä kansalaisyhteiskunnan edustajia, virkahenkilöitä ja asiantuntijoita, jotka lupautuivat haastateltaviksi.

² Amnesty sai tietopyynnöillä tietoja muun muassa Ulosottolaitokselta, Kelalta, Aralta sekä kaupungeilta ja hyvinvointialueilta.

AMNESTY INTERNATIONALIN AIEMPIÄ SELVITYKSIÄ SOSIAALISISTA OIKEUKSISTA SUOMESSA, OIKEUDESTA ASUMISEEN SEKÄ TALOUSKURIPOLITIIKAN VAIKUTUKSISTA IHMISOIKEUKSIIN

Kaikki Amnesty Internationalin työ – tutkimuksesta kampanjointiin – perustuu kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin. Tämä raportti pohjaa kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin oikeudesta riittävään asumiseen ihmisoikeutena, joka on erottamattomasti yhteydessä muiden oikeuksien toteutumiseen.

Amnesty International on aiemmin julkaissut raportin perusturvan riittämättömyydestä Suomessa (2021) sekä osin talouskuripolitiikan aiheuttamasta terveydenhuollon eriarvoisuudesta (2023).³

Tämä raportti pohjaa Amnestyn aiemmalle ja nykyiselle oikeutta asumiseen koskevalle työlle:

- Amnesty Internationalin raportti: Homelessness assistance and the right to housing in England, 2022⁴
- Amnesty Internationalin selvitys: “If housing was a human right, I wouldn’t live like this” – Barriers to accessing homeless assistance services in Austria, 2022⁵
- Amnesty Internationalin raportti: Unattainable right to housing – report on the right to housing in Slovakia, 2024.⁶

Raportti perustaa myös Amnestyn aiemmalle työlle talouskuripolitiikan vaikutuksista ihmisoikeuksien toteutumiselle. Katso esimerkiksi:

- Amnesty Internationalin raportti: Resuscitation required – the Greek health system after a decade of austerity, 2020⁷
- Amnesty Internationalin raportti: Wrong prescription – the impact of austerity measures on the right to health in Spain, 2018.⁸

³ Amnesty International, “*I live under constant duress and in a state of emergency*”: *Inadequate social security in Finland*, 2021; Amnesty International, “*I know I won’t get help: Inequality of healthcare in Finland*”, 2023.

⁴ Amnesty International, *An Obstacle Course: Homelessness assistance and the right to housing in England*, 2022.

⁵ Amnesty International, “*If housing was a human right, I wouldn’t live like this*” – *Barriers to accessing homeless assistance services in Austria*”, 7 April 2022.

⁶ Amnesty International, *Unattainable right to housing: report on right to housing in Slovakia*, 2024.

⁷ Amnesty International, *Resuscitation required – the Greek health system after a decade of austerity*, 2020.

⁸ Amnesty International, *Wrong prescription – the impact of austerity measures on the right to health in Spain*, 2018.

2. TAUSTAA

2.1 SUOMI ON AIEMMIN MENESTYNYT HYVIN ASUNNOTTOMUUDEN VÄHENTÄMISESSÄ

Suomen hallitus asetti asunnottomuuden poistamisen tavoitteekseen ensimmäistä kertaa vuonna 1987, YK:n julistamana kansainvälisenä asunnottomien vuotena.⁹ Vuoteen 1994 mennessä asunnottomien määrää onnistuttiin vähentämään yli puolella.¹⁰ Tuolloin asunnottomuuspolitiikka perustui niin sanotulle porrasmallille, jossa ihmisiä siirretään yhdeltä asumisen tasolta toiselta sen mukaan, miten he saavuttavat tietyt hoidollisia tavoitteita.¹¹ Vuoden 1994 jälkeen hyvä kehitys sakkasi.

Vuonna 2008 Suomi otti käyttöön oikeusperustaisen **Asunto ensin -mallin** ("Housing First"). Malli pohjaa periaatteelle, jonka mukaan asuminen on ihmisoikeus. Asunto ensin -mallissa ihmiselle tarjotaan ensimmäisenä tuen muotona omaa kotia. Malli poikkeaa perinteisestä asunnottomuustyöstä, jossa asunnottomuutta kokevan ihmisen tulee esimerkiksi toipua ensin päihderiippuvuudesta ennen kuin hän saa oman asunnon.

Vuosien 1986 ja 2023 välillä asunnottomuus väheni Suomessa noin 80 %.¹² Vuonna 2023 noin 3400 ihmistä koki asunnottomuutta.¹³ Heistä noin 30 % koki pitkäaikaisasunnottomuutta.¹⁴ On huomioitava, että asunnottomuustilastot eivät Suomessa – samaan tapaan kuin monissakaan maissa – sisällä kaikkia asunnottomuutta kokevia ryhmiä, kuten paperittomina eläviä ihmisiä.¹⁵

Keskeisimmät julkiset tuet pienituloisten kotitalouksien asumiselle ovat olleet **julkisesti tuettu asuntotuotanto sekä asumistuet**.¹⁶ Nämä ovat olleet asumisen oikeuden edistämisen kulmakivet. Joulukuussa 2023 404 000 kotitaloutta sai yleistä asumistukea.¹⁷ Lisäksi Suomessa on panostettu **asunnottomuuspalveluiden ja ennaltaehkäisevien palveluiden**, kuten asumisneuvonnan, kehittämiseen.¹⁸

Suomen menestys asunnottomuuden vähentämisessä on kansainvälisessä vertailussa huomionarvoista, sillä asunnottomuus on lisääntynyt monissa eurooppalaisissa maissa viime vuosina.¹⁹ Suomen menestys onkin tuonut maalle globaalia mainetta. Suomalaista lähestymistapaa asunnottomuuteen on kehitetty "asunnottomuuden päihittämisestä"²⁰, kutsuttu "ihmeeksi"²¹ ja maailmalla on ihasteltu Suomen "onnistuneen käytännössä asunnottomuuden lopettamisessa"²².

⁹ Marybeth Shinn et al., "How Finland Ended Homelessness", 2020, *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, Volume 22, No. 2, s. 75; United Nations, 1987 - International Year of Shelter for the Homeless: The Goal: Adequate Shelter for All by 2000.

¹⁰ Shinn et al., 2020, s. 75.

¹¹ Shinn et al., 2020, s. 75.

¹² Ara, *Homeless people 2023*, 2024, s. 5.

¹³ Ara, *Homeless people 2023*, 2024 s. 4.

¹⁴ Ara, *Homeless people 2023*, 2024 s. 4.

¹⁵ Ara, *Homeless people 2023*, 2024.

¹⁶ Markus Lahtinen et al., *Julkisesti tuetun asuntotuotannon merkitys ja kehittäminen 2020-luvulla*, 2024, s. 54.

¹⁷ Kela, *General housing allowance*, päiväämätön, luettu 13.2.2025.

¹⁸ Ara, "Mitä asumisneuvonta on?", päiväämätön, luettu 12.2.2025

¹⁹ Vuonna 2023 FEANTSA arvioi, että asunnottomuus väheni Euroopassa ainoastaan Suomessa ja Tanskassa. FEANTSA & Fondation Abbé Pierre, *Eighth Overview of housing Exclusion in Europe*, 2023, s. 4. Juha Kaakinen & Saija Turunen, "Suomi on asunnottomuuden poistamisen mallimaa", 2024, T&Y 1/2024.

²⁰ Spiegel International, *How Finland Conquered Homelessness*, 12.2.2024.

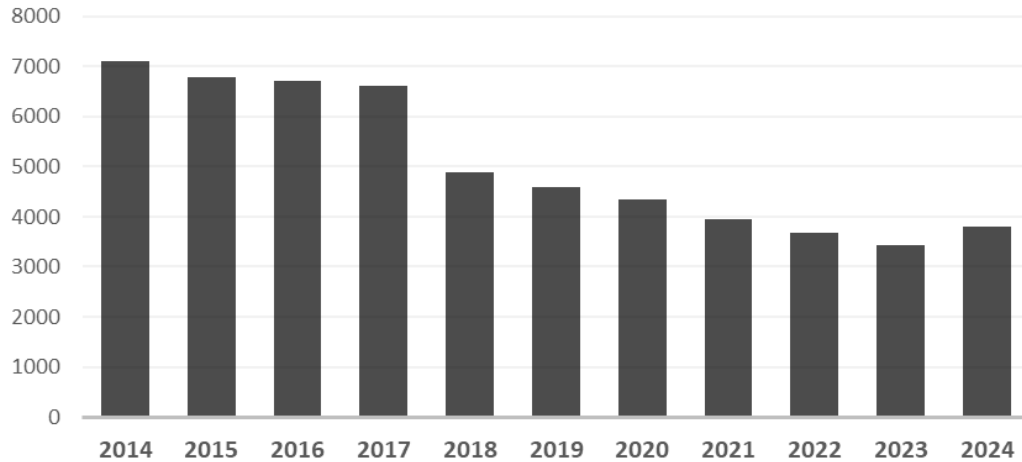
²¹ The Guardian, "It's a miracle": Helsinki's radical solution to homelessness, 3.6.2019.

²² Toronto Star, *How Finland managed to virtually end homelessness*, 11.6.2024.

Suomen menestys asunnottomuuden vähentämisessä mahdollisti sen, että pääministeri Antti Rinteen ja pääministeri Sanna Marinin hallitukset (2019, 2019–2023) pystyivät asettamaan konkreettisen tavoitteen asunnottomuuden poistamiselle vuoteen 2027 mennessä.²³

Asunnottomuus Suomessa, 2014-2024

Asunnottomat yksinelävät ihmiset (lähde: Ara)

2.2 LEIKKAUKSET VAARANTAVAT OIKEUDEN RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN

Pääministeri Petteri Orpon hallitus (kesäkuu 2023–) on luopunut kansallisesta tavoitteesta kaiken asunnottomuuden poistamisesta. Sen sijaan uusi tavoite on poistaa ainoastaan pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä.²⁴ Pitkäaikaisasunnottomuudeksi sanotaan sellaista asunnottomuutta, joka on kestänyt vähintään vuoden ajan tai mikäli ihminen on toistuvasti kokenut asunnottomuutta viimeisen kolmen vuoden aikana.²⁵

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan talouspolitiikan tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää Suomen velkaantumiskehitys.²⁶ Hallitus on pannut toimeen lukuisia ja laaja-alaisia säästötoimenpiteitä, jotka vaikuttavat kielteisesti oikeuteen asumiseen: sosiaaliturvaleikkauksia, asumiseen liittyvien palveluiden leikkauksia sekä leikkauksia, jotka vaikuttavat kohtuuhintaisen asumisen tuotantoon.²⁷

²³ Valtioneuvosto, *Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government 10 December 2019: Inclusive and Competent Finland - a socially, economically and ecologically sustainable society*, 2019, s. 58. Vaikka tavoitteeksi asetettiin asunnottomuuden poistaminen, asiantuntijat arvelivat, että tavoitteen saavuttamisen jälkeenkin olisi ihmisiä, jotka kokisivat asunnottomuutta väliaikaisesti esimerkiksi asunnon menetysten vuoksi. Tällöin ei kuitenkaan olisi ulkona tai porraskäytävissä yöpyviä ihmisiä ja oleskelu hätä- ja tilapäismajoituksessa kestäisi enimmillään kuukauden ajan, ennen kuin ihmiselle tarjottaisiin pysyvämpää asumista.

²⁴ Valtioneuvosto, *Programme of Prime Minister Petteri Orpo's Government 20 June 2023: A strong and committed Finland*, 2023, s. 25.

²⁵ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 26.

²⁶ Valtioneuvosto, *Programme of Prime Minister Petteri Orpo's Government 20 June 2023: A strong and committed Finland*, 2023, s. 13.

²⁷ Helsinki Times, "Finnish government to make first social security cuts in autumn, says Grahn-Laasonen", 31.7.2023. Bloomberg, "Finland Unveils €3 Billion Austerity Package to Halt Debt Growth", 16.4.2024.

2.2.1 SOSIAALITURVALEIKKAUKSET

”Asumistuki on suojannut ihmisiä köyhyyteen putoamiselta.”

Juha Kaakinen, työelämäprofessori, Tampereen yliopisto²⁸

Pääministeri Orpon hallitus on tehnyt merkittäviä ja systemaattisia sosiaaliturvaleikkauksia. Leikkaukset ovat alentaneet lukuisten etuuskien tasoa.²⁹ Lisäksi useille etuuksille on voimassa indeksijääditys vaalikauden loppuun 2027 asti³⁰, mikä tarkoittaa, ettei etuustaso nouse inflaation mukana. Säästötoimenpiteisiin lukeutuu useita peräkkäisiä leikkauksia asumistukiin sekä kiristyksiä siihen, miten toimeentulotessa huomioidaan asumismenoja.³¹ Toimeentulotukeen odotetaan lisää kiristyksiä ja leikkauksia vuodelle 2026.

Ennen nykyistä vaalikautta koronapandemia sekä Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan aiheuttivat osaltaan taloudellista epävarmuutta, korkeaa inflaatiota sekä kotitalouksien ostovoiman heikentymistä.³² Hallitus esitteli hallitusohjelmansa ja leikkaustoimensa aikana, jolloin ripeä inflaatio ja nousevat elinkustannukset vaikuttivat pienituloisiin kotitalouksiin nopeammin kuin suurempituloisiin.³³ Työttömyysetuuksiin tehtiin leikkauksia samaan aikaan, kun työttömyys on lisääntynyt.³⁴ Tammikuussa 2025 työttömiä työnhakijoita oli 12 % koko työvoimasta, kun tammikuussa 2024 luku oli 10,9 % ja tammikuussa 2023 luku oli 9,8 %.³⁵ Kotitalouksien koetut toimeentulovaikeudet ovat lisääntyneet huomattavasti. Vuonna 2024 9 % väestöstä eli kotitalouksissa, joilla oli vaikeuksia saada rahat riittämään pakollisiin menoihin, mikä on huomattava nousu vuosiin 2023 (7,5 %), 2022 (6,2 %) ja 2021 (5,9 %) verrattuna.³⁶

Säästötoimenpiteiden kielteiset seuraukset olivat nähtävissä jo ennalta. Hallituksen esityksessä toimeentulotessa huomioitavien asumismenojen kiristämisestä listattiin useita mahdollisia lakimuutoksen kielteisiä vaikutuksia: häättöjen lisääntyminen, tilapäisen asumisen tarpeen nousu, ruoka-avun tarpeen kasvu, vuokravelkojen lisääntyminen sekä diakoniatyön ja kansalaisjärjestöjen tarjoaman tuen tarpeen kasvu.³⁷

Amnesty International katsoi perusturvan olevan riittämättömällä tasolla ihmisoikeuksien toteutumiseksi jo ennen pääministeri Orpon hallituksen leikkaustoimia.³⁸ Pääministeri Juha Sipilän hallituksen vuosina 2015–2019 toimeenpanemat leikkaukset tekivät useiden etuuskien tasosta riittämättömän ja vaikuttivat suhteettomalla tavalla heikommassa asemassa oleviin ihmisryhmiin. Pääministeri Marinin hallitus teki vaatimattomia ja vähittäisiä parannuksia sosiaaliturvaan. Vuosina 2020 ja 2021 Amnesty International katsoi, että etuuskien taso ei turvannut kaikille riittävää elintasoa sekä taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumista.³⁹

²⁸ Haastattelu 23.10.2024.

²⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö, *Vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen*, 2024.

³⁰ Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuskien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 (1296/2023).

³¹ Laki toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta (1242/2023).

³² Suomen Pankki, “Ukraine war is slowing growth in Finland’s economy and fueling rise in prices”, 21.6.2022.

³³ Suomen Pankki, “Nopea inflaatio voi lisätä kuluttajien välistä eriarvoisuutta”, 21.8.2023.

³⁴ Yle, “Suomen työttömyys on EU:n synkimpiä – ja hallituksen toimet voivat ainakin ensi alkuun pahentaa tilannetta”, 13.8.2024.

³⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö, *Employment Bulletin*, tammikuu 2025; työ- ja elinkeinoministeriö, *Employment Bulletin*, tammikuu 2024; työ- ja elinkeinoministeriö, *Employment Bulletin*, tammikuu 2023.

³⁶ Tilastokeskus, ‘930 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2023’, 6.3.2025.

³⁷ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta (HE 58/2023 vp), 2023.

³⁸ Amnesty International, “I live under constant duress and in a state of emergency”: *Inadequate social security in Finland*, 2021. Amnesty International, *Annual Report 2021/22*, 2022, s. 166-167. Amnesty International, *Finland: Submission to the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights*, 2020, s. 5-7.

³⁹ Amnesty International, 2021.

PÄÄMINISTERI PETERI ORPON HALLITUKSEN SOSIAALITURVALEIKKAUKSET JA NIIDEN VAIKUTUKSET

- Yleisen asumistuen indeksijäädytys vuosille 2024–2027 sekä erilaisia leikkauksia ja kiristyksiä.⁴⁰
- Kiristyksiä asumismenojen huomioimiseen perustoimeentulotuessa.
- Eläkkeensaajan asumistuen indeksijäädytys vuosille 2024–2027 ja saantikriteereiden kiristyksiä.⁴¹
- Opiskelijoiden poistaminen yleisen asumistuen piiristä (8/2025) ja siirtäminen alemmpitasoisen opintotuen asumislisän piiriin.⁴²
- Useiden muiden etuuksien indeksijäädytys vuosille 2024–2027, lukuisat leikkaukset ja kiristykset muun muassa työttömyysturvaan, joihinkin lapsiperhe-etuuksiin, opiskelijaetuuksiin, sairausajan etuuksiin sekä kuntoutusetuuksiin.⁴³

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut kaksi yhteisvaikutusten arviointia pääministeri Orpon hallituksen lakimuutoksista vuosille 2024–2025.⁴⁴

Ministeriön arvioinnin mukaan, sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen tarvetta, joskin myös näitä tukia on leikattu.⁴⁵ Arvioinnin mukaan perustoimeentulotuessa huomioitavien asumismenojen kiristys voi lisätä häättöjen ja maksuhäiriömerkintöjen määrää ja kasvattaa asunnottomuuden riskiä.⁴⁶

Alimmassa tulokymmenyksessä käytettävissä olevia tuloja vähentävät eniten yleisen asumistuen leikkaukset.⁴⁷ Yleisen asumistuen leikkausten arvioidaan lisäävän pienituloisuusastetta ja vaikuttavan enemmän naisiin kuin miehiin.⁴⁸ Sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät lapsiperheiden pienituloisuutta sekä lapsiperheköyhyyden riskiä ja suuret suhteelliset tulonmenetykset painottuvat yhden vanhemman perheisiin.⁴⁹

Arvioinneissa on tunnistettu leikkausten vaikuttavan kielteisesti useiden ihmisryhmien asumiseen: maahanmuuttaneet, etniset vähemmistöt, pienituloiset lapsiperheet ja vammaiset henkilöt.⁵⁰ Asumistuen leikkausten arvioidaan vaikeuttavan maahanmuuttaneilla ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä kohtuuhintaisen asunnon löytämistä ”jo entuudestaan eriarvoisilla vuokra-asuntomarkkinoilla”.⁵¹

Lapsiperheiden osalta arvioidaan, että yleisen asumistuen leikkaukset voivat pakottaa perheitä ahtaampaan asumiseen tai muuttoon toiselle paikkakunnalle tai toiselle alueelle paikkakunnan sisällä halvemman asumisen perässä. Muutto voi vaikuttaa lapsiin, mikäli he joutuvat vaihtamaan koulua tai varhaiskasvatuspaikkaa.⁵²

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen arvioinnin (2023) mukaan Orpon hallituksen ensimmäisen vaiheen leikkaukset vaikuttavat eniten alimmissa tulokymmenyksissä oleviin ihmisiin, lisäävät merkittävästi köyhyysriskiä ja kasvattavat tuloeroja vuoteen 2027 mennessä.⁵³

⁴⁰ Vuosina 2024 ja 2025 yleiseen asumistukeen tuli useita muutoksia. Yleisen asumistuen perusomavastuuosuus nousi 42 %:sta 50 %:iin ja korvausprosentti laski 80 %:sta 70 %:iin; 300 euron ansiotulovähennys poistui, palautettiin varallisuusharkinta; asumistukea ei enää myönnetä omistusasuntoon; ja osa kunnista siirrettiin eri kuntaryhmiin tukea pienentäen näissä kunnissa.

⁴¹ Kela, ”Tighter eligibility criteria introduced for the housing allowance for pensioners”, 12.12.2024. Tulot ja varallisuus vaikuttavat aiempaa enemmän tuen määrään ja saantiin, indeksijäädytys eläkkeensaajan asumistuen enimmäismääriin sekä tuessa huomioitaviin lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksiin.

⁴² Kela, ”Students will be transferred from the general housing allowance scheme to the student housing supplement scheme on 1 August 2025”, 12.12.2024.

⁴³ Näihin leikkauksiin sisältyy muun muassa: useiden etuuksien indeksijäädytys, työttömyysturvan 300 euron suojaosan poisto, työttömyysturvan omavastuuajan pidentäminen viidestä seitsemään päivään, työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 6 kuukaudesta 12 kuukauteen, työttömyysturvan lapsikorotusten poistaminen, nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän pienentäminen, sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan laskukaavan muuttaminen, työttömyysturvan korotusosan poistaminen työllistymistä edistävän palvelun ajalta, ja useiden nuorille maksettavien tukien alaikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen.

⁴⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö, ”Assessment of combined impacts of social security changes now ready”, 23.9.2024. Yhdessä arviointimuiistiossa arvioidaan toimeentuloturvamutosten yhteisvaikutusta kotitalouksien taloudelliseen asemaan. Toisessa muistiossa arvioidaan toimeentuloturvaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin tehtyjen muutosten yhteisvaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

⁴⁵ Sosiaali- ja terveysministeriö, *Vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen*, 2024 (1), s. 25–27.

⁴⁶ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 26.

⁴⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö, *Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan*, 2024 (2), s. 24.

⁴⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 18–19.

⁴⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (2), s. 31; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 32.

2.2.2 LEIKKAUKSET ASUMISEEN LIITTYVISTÄ PALVELUISTA

“Tuntuu siltä, että välillä sosiaalitoimessa nostetaan kädet ilmaan, että ei me pystytä tälle sinun ongelmallesi mitään tehdä, vaan seurakunta voi ottaa koppia sinusta.”

Diakoniatyöntekijä⁵⁴

Amnestyn haastattelemat asiantuntijat, sosiaalityöntekijät, asumisneuvojat ja kansalaisjärjestöjen edustajat toivat esille, että pitkäjänteinen yhteistyö sosiaalihuollon, asumisneuvonnan, sosiaalisen asumisen toimijoiden ja muiden toimijoiden kesken on ollut keskeistä asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä.

Useat haastatellut asiantuntijat arvioivat sosiaaliturvaleikkausten, järjestörahoitusleikkausten sekä asumiseen tehtyjen leikkausten aiheuttavan lisäkuluja sosiaalipalveluissa, kun palveluiden tarve kasvaa asunnottomuutta kokevien ja asunnottomuusriskissä olevien ihmisten parissa.⁵⁵ SOSTEn, Kirkkohallituksen ja Talentian syksyllä 2024 tekemässä kyselyssä 92 % sosiaalialan, diakoniatyön sekä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen ammattilaisista koostuvista vastaajista arvioi palveluiden kysynnän kasvaneen selvästi tai jonkin verran.⁵⁶

Tämä asettaa sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden järjestämisestä vastaaville hyvinvointialueille mittavan haasteen, sillä niiden arvioitu kokonaislijäämä vuodelle 2023 oli 1,3 miljardia euroa, vuodelle 2024 1,42 miljardia euroa ja yhteensä 1,65 miljardia euroa vuosille 2025–2026.⁵⁷ Useat haastateltavat katsoivat, ettei hyvinvointialueilla ole välttämättä kykyä lisätä palveluita ja tukea riittävästi vastaamaan nopeasti kasvavaan kysyntään. Useilla hyvinvointialueilla ja kunnissa joudutaan jo nyt lisäämään resursseja palveluihin pienituloisten kotitalouksien sosiaaliturvaleikkauksista johtuvan taloudellisen ahdingon vuoksi.

Suoria leikkauksia on tehty myös asumiseen liittyviin palveluihin, mukaan lukien palveluihin, joiden tavoitteena on ennaltaehkäistä häättöjä ja asunnottomuutta. Hallitus on puolittanut valtion tuen asumisneuvontaan.⁵⁸ Lisäksi hallitus on leikannut tuntuvasti Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) kautta myönnettävää rahoitusta kansalaisjärjestöille, joihin lukeutuu myös sellaisia toimijoita, jotka tukevat asunnottomuutta kokevia ihmisiä tai tekevät asunnottomuuden ehkäisytyötä, kuten asumisneuvontaa marginalisoiduille ihmisryhmille. Vuonna 2024 STEA-rahoituksen taso oli 383 miljoonaa euroa, vuonna 2025 rahoitus on 304 miljoonaa euroa ja vuoteen 2027 mennessä se laskee 252 miljoonaan euroon.⁵⁹

Huolimatta yllä mainituista leikkauksista ja kasvaneesta palvelutarpeesta, hallitus ei ole nostanut asunnottomuustyön ohjelmärahoitusta. Pääministeri Orpon hallitus on tähän mennessä osoittanut 5,33 miljoonaa euroa pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen yhdeksälle suurimmalle kaupungille ja hyvinvointialueille, joissa nämä kaupungit sijaitsevat.⁶⁰ Hallitus aikoo suunnata kaikkiaan noin 10 miljoonaa euroa pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen vaalikauden aikana.⁶¹ Tämä on sama rahoitustaso kuin viime vaalikaudella.⁶² Vaikka nimellinen arvo on samalla tasolla, viime vuosien korkea inflaatio tarkoittaa, että ohjelmärahoituksen reaaliarvo on alhaisempi vuosille 2024–2027.⁶³

⁵⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 26, 32, 39.

⁵¹ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 26.

⁵² Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024 (1), s. 32.

⁵³ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, *Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027*, 2023, s. 5.

⁵⁴ Haastattelu 28.11.2024.

⁵⁵ Haastattelut marras-/joulukuussa 2024.

⁵⁶ SOSTE et al., *Sosiaali- ja terveysjärjestöjen, sosiaalialan työntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden kokemukset ihmisten ajankohtaisista toimeentuloaivoikeuksista*, 2024, s. 5.

⁵⁷ Helsingin Sanomat, “Uudet tiedot paljastavat: Hyvinvointialueet tekemässä miljardin liikaa tappiota”, 22.1.2025.

⁵⁸ Valtioneuvosto, 2023, s. 138.

⁵⁹ STEA, “Mitä leikataan ja keneltä?”, 18.4.2024; Sosiaali- ja terveysministeriö, “Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaan 304 miljoonaa euroa vuonna 2025”, 7.2.2025.

⁶⁰ Ympäristöministeriö, *Yli viisi miljoonaa euroa kaupungeille ja hyvinvointialueille pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen*, 30.1.2025.

⁶¹ Ympäristöministeriö, *Yli viisi miljoonaa euroa kaupungeille ja hyvinvointialueille pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen*, 30.1.2025.

⁶² Vaalikaudella 2019–2023 osoitettiin yhteensä 10 miljoonaa euroa asunnottomuuden poistamiseen ja asunnottomuustilastoinnin kehittämiseen. Valtiovarainministeriö, *Talousarvio 2020*; valtiovarainministeriö, *Talousarvio 2021*; valtiovarainministeriö, *Talousarvio 2022*.

⁶³ Tilastokeskus, ‘*Keskimääräinen inflaatio 6,2 % vuonna 2023*’, 15.1.2024; Tilastokeskus, ‘*Inflaatio 9,1 % joulukuussa 2022*’, 13.1.2023.

2.2.3 KOHTUUHINTAISEEN ASUNTOTUOTANTOON VAIKUTTAVAT LEIKKAUKSET

“Suomessa ei rakenneta tarpeeseen ja väestömäärän kasvuun nähden riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Kahden vuoden sisällä arvioidaan, että on asuntopula.

Se on erittäin huono uutinen niille ihmisille, jotka ovat esimerkiksi Kelalta kehotuksen etsiä edullisemman asunnon, koska sitten ei ole riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Ihmisillä on jo nyt suuria vaikeuksia löytää kohtuuhintaisia asuntoja.”

Asumisneuvonnan projektikoordinaattori⁶⁴

Asuntotuotanto sakkasi vuonna 2023, jolloin uusien ja valmiiden rakennushankkeiden määrä romahti.⁶⁵ Asuntotuotannon jyrkkää vähenemistä verrattiin suomalaisessa mediassa 1990-luvun laman tilanteeseen.⁶⁶ Syys-marraskuussa 2023 uusien rakennuslupien määrä väheni yli 50 %.⁶⁷

Pääministeri Orpon hallitus reagoi kriisiin lisäämällä väliaikaisesti tukea sosiaaliselle asuntotuotannolle vuodelle 2024.⁶⁸ Tuki vuodelle 2025 on kuitenkin huomattavasti alhaisempi⁶⁹, vaikka uusien ja valmiiden rakennushankkeiden määrä laski yhä vuonna 2024⁷⁰ ja kohtuuhintaisen asumisen tarve on kasvanut.⁷¹ Aran korkotukilainavaltuuksia leikattiin vuoden 2024 2,25 miljardista eurosta 1,75 miljardiin euroon vuodelle 2025 ja vuosille 2026–2027 korkotukilainavaltuuksien taso on yhteensä 2 miljardia euroa.⁷²

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan ”asuntopolitiikan keskeisin tavoite on asuntomarkkinoiden toimivuuden edistäminen”, sillä “[t]oimivat asuntomarkkinat luovat suomalaisille mahdollisuuden asua mahdollisimman hyvin ja edullisesti omia toiveita vastaavassa kodissa.”⁷³

”Yksistään markkinaehtoisesti tuotettu rakentaminen ei ole missään ratkaissut asumiseen liittyviä ongelmia tai kohdistunut laajassa mittakaavassa asunottomille tai pienituloisille. On hyvin epätodennäköistä, että niin tapahtuisi täälläkään.”

Asumisen ja asunottomuuden tutkija⁷⁴

YK:n riittävän asumisen erityisraportoi on painottanut, että “virheellinen käsitys markkinoiden omavaraisuudesta ilman valtion vastuullista väliintuloa” on yksi kohtuuhintaisen asumisen kriisin taustalla olevista syistä.⁷⁵

Hallitus on lopettanut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran, jonka tehtäviin kuului asumiseen liittyvien avustusten myöntäminen. Ara liitettiin ympäristöministeriöön maaliskuussa 2025. Tätä ennen, vuonna 2024, Aran henkilöstöä vähennettiin noin 25 % säästöjen aikaansaamiseksi.⁷⁶ Hallitus on myös ilmoittanut Aran hallinnoiman Valtion asuntorahaston lakkauttamisesta vuoteen 2026 mennessä ja että 800 miljoonaa euroa asuntorahaston varoja käytetään rahoittamaan valtion investointiohjelmaa.⁷⁷

Valtio tukee erityisryhmien asumista korkotukilainoilla ja investointiavustuksilla, joita myönnetään asuntotuotantoon ja perusparannuksiin. Valtion tuki erityisryhmien sosiaaliseen asuntotuotantoon edistää iäkkäiden ihmisten, vammaisten ihmisten, asunottomuutta kokevien ihmisten, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien, opiskelijoiden ja erityistukea tarvitsevien nuorten riittävää asumista.⁷⁸ Hallitus on päättänyt leikata radikaalisti erityisryhmien asumiseen suunnattua investointiavustusta: vielä vuonna 2023

⁶⁴ Haastattelu 1.11.2024.

⁶⁵ Tilastokeskus, “Cubic volume of building permits granted decreased in September to November 2023 by 17 per cent year-on-year”, 23.1.2024.

⁶⁶ Helsingin Sanomat, “Häiriö markkinoilla”, 1.3.2024.

⁶⁷ Tilastokeskus, 23.1.2024.

⁶⁸ Valtiovarainministeriö, “20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen”, *Talousarvioesitys 2024*, 2023.

⁶⁹ Valtiovarainministeriö, “20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen”, *Talousarvioesitys 2025*, 2024.

⁷⁰ Tilastokeskus, “Cubic volume of granted building permits decreased by 20 per cent year-on-year in September to November 2024”, 21.1.2025.

⁷¹ Yle, “Edullisten vuokra-asuntojen kysyntä pomppasi yllättäen”, 14.11.2024.

⁷² Vuosina 2022–2023 korkotukilainavaltuuksien taso oli 1,95 miljardia euroa vuodessa. Ara, ‘TAE 2025 Asuntotuotantotuen kannalta’, 3.10.2024. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028 (VNS 2/2024 vp) 2024, s. 42.

⁷³ Valtioneuvosto, Programme of Prime Minister Petteri Orpo’s Government: A strong and committed Finland, s. 129.

⁷⁴ Haastattelu 25.10.2024.

⁷⁵ Special Rapporteur on the right to adequate housing, Report of the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, and on the right to non-discrimination in this context: A place to live in dignity for all: make housing affordable, A/78/192, Para 3.

⁷⁶ Ara, ‘TAE 2025 Asuntotuotantotuen kannalta’, 3.10.2024.

⁷⁷ Valtioneuvosto, Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi Aran ja Valtion asuntorahaston tulevaisuudesta, 24.6.2024; Valtiokonttori, Valtion asuntorahaston johtokunta: VAR:n kassavarat eivät riitä jo tehtyihin sitoumuksiin, 28.11.2023.

⁷⁸ Markus Lahtinen et al., 2024, s. 44.

avustuksen määrä oli 120 miljoonaa euroa, vuonna 2024 määrä laski 63 miljoonaan euroon ja vuosina 2025–2028 avustuksen määrä on vain 15 miljoonaa euroa vuodessa.⁷⁹ Erityisryhmien korkotukilainavaltuuksia on myös leikattu.⁸⁰ Enemmistö, 55 %, erityisryhmille suunnatussa Ara-asunnoissa asuvista ihmisistä sijoittuu alimpaan tuloviidennekseen.⁸¹

“Pidän erittäin huonona ratkaisuna sitä, että erityisryhmien asuntotuotantotuki nuorille poistuu. Jatkossa ei siten olisi mahdollista rakentaa tuettua kohtuuhintaista asuntokantaa nuorille.”

Asumisneuvonnan projektikoordinaattori⁸²

Vuodesta 2025 lähtien valtion tukemien vuokra-asuntojen asukasvalinnassa otettiin käyttöön tuloajat, joiden tarkoituksena on kohdentaa asuntoja paremmin pienituloisemmille. Yhden hengen nettokuukausitulojen yläraja on 3540 euroa.⁸³

Hallitus on myös tehnyt muutoksia valtion ja kaupunkiseutujen välisiin maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksiin.⁸⁴ Strateginen alueellinen suunnittelu on tärkeää kohtuuhintaisen asumisen turvaamiseksi. MAL-sopimuksilla valtio ja kaupunkiseutujen kunnat jakavat yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä taloudellisia riskejä ja vastuita, ja ne mahdollistavat sellaisia hankkeita, joita ei muutoin toteutettaisi.⁸⁵ Vuonna 2024, 84 % sosiaalisesta asuntotuotannosta sijaitsi seitsemän suurimman kaupunkiseudun kunnassa, joiden kanssa valtiolla on MAL-sopimukset.⁸⁶

Aiemmat MAL-sopimukset ovat sisältäneet vähimmäistason tavoitteet kohtuuhintaisen asumisen tuotannolle. Päivitetyissä MAL-sopimuksissa vuosille 2024–2035 ei sitä vastoin ole enää lainkaan numeerisia tavoitteita kohtuuhintaisen asumisen tuotannolle.⁸⁷

⁷⁹ Valtioneuvosto, *Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025–2028*, 2024, s. 68; Ara, 'TAE 2025 Asuntotuotantotuen kannalta', s. 8.

⁸⁰ Ympäristöministeriö, 'Valtion tukema asuntotuotanto pitää yllä asuntorakentamista', 16.1.2025.

⁸¹ Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen Datahuone, *Valtion tukemien asuntojen asukasrakenneselvitys*, 2025, s. 41.

⁸² Haastattelu 1.11.2024.

⁸³ Ara, 'Ara-vuokra-asuntojen asukasvalinnoissa otetaan käyttöön tuloajat', 16.5.2024

⁸⁴ Mervi Hemminki & Henrik Lönnqvist, *Agreement procedure for land use, housing and transport: what works and what needs changing*, 2022, s. 6.

⁸⁵ Mervi Hemminki & Henrik Lönnqvist, 2022, s. 6.

⁸⁶ ARA, *Selvitys 1/2025: Valtion tukema asuntotuotanto 2024*, 2025, s. 6.

⁸⁷ Ympäristöministeriö, 'Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset', päiväämätön, luettu 26.3.2025.

3. SUOMEN IHMIS- OIKEUSVELVOITTEET

3.1 IHMISOIKEUSNORMIT VELVOITTAVAT VALTIOITA TURVAAMAAN OIKEUDEN RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset turvaavat jokaiselle oikeuden riittävään asumiseen ilman syrjintää.⁸⁸ Oikeudesta riittävään elintasoon johdettu oikeus riittävään asumiseen on olennainen kaikkien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta.⁸⁹ Oikeus riittävään asumiseen on kiinteässä yhteydessä ihmisoikeuksien ydinarvoihin, kuten ihmisarvoon, yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen, hyvinvointiin, henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen.⁹⁰

YK:n riittävän asumisen ja asunnottomuuden erityisraportoijan mukaan:

“Asunnottomuuden ennaltaehkäisy ja poistaminen on [valtion] ydinvelvoite, jolla turvataan aivan minimissään taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen sisältämien oikeuksien välttämättömän vähimmäistason toteutuminen.”⁹¹

YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (TSS-sopimus) täytäntöönpanoa valvova taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (TSS-komitea) on painottanut, että oikeutta riittävään asumiseen ei tule tulkita suppeassa tai rajoittavassa mielessä.⁹² TSS-komitea on asettanut seuraavat kriteerit riittävälle asumiselle:

- 1) **Asukkaan hallintaoikeuden turvaaminen** eli oikeudellinen turva pakkohädöiltä, häirinnältä ja muulta uhkailulta.
- 2) **Palvelujen, materiaalien, varusteiden ja infrastruktuurin**, kuten puhtaan juomaveden, riittävän sanitaation ja energian **saatavuus**.
- 3) **Kohtuuhintaisuus**, jotta asumiskustannukset eivät uhkaa tai vaaranna muiden perustarpeiden tyydyttämistä.
- 4) **Asuttavuus** eli asuminen, joka tarjoaa fyysistä turvallisuutta, riittävästi tilaa sekä suojaa kylmältä, kosteudelta, kuumuudelta ja muilta terveysuhkilta sekä rakenteellisilta vaaroilta.

⁸⁸ CESCR, General Comment No. 4: Right to adequate housing, E/1992/23, Para 1, 6, 9.

⁸⁹ CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 1.

⁹⁰ UN Human Right Council, Guidelines for the Implementation of the Right to Adequate Housing: report of the Special Rapporteur on Adequate Housing as a Component of the Right to an Adequate Standard of Living, and on the Right to Non-Discrimination in This Context, A/HRC/43/43, Para 12.

⁹¹ UN Special Rapporteur on Adequate Housing, Homelessness and Human Rights, [Homelessness and human rights: Special Rapporteur on the right to adequate housing](#) [accessed 3 March 2025].

⁹² CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 7.

5) **Esteettömyys**, jotta heikommassa asemassa olevien ja marginalisoitujen ihmisten erityistarpeet otetaan huomioon.

6) **Asianmukainen sijainti**, joka mahdollistaa pääsyn työhön, terveydenhuoltopalveluihin, kouluun, lastenhoitopaikkaan ja muihin toimipaikkoihin.

7) **Kulttuurinen sopivuus**, jotta asuminen kunnioittaa ja mahdollistaa kulttuuri-identiteetin ilmaisuun.⁹³

TSS-komitea toteaa, että riittävä asuminen on taattava kaikille riippumatta tuloista tai pääsystä taloudellisiin resursseihin.⁹⁴ Syrjimättömyyden periaate velvoittaa valtioita paitsi poistamaan muodollisen syrjinnän, myös puuttumaan sosioekonomiseen ja sukupuolittuneeseen eriarvoisuuteen ja siten turvaamaan materiaalisen tasa-arvon toteutumisen.⁹⁵

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaan valtioiden täytyy toimenpiteillään turvata kohtuuhintainen asuminen myös vähäosaisille, jotta oikeus asumiseen toteutuu tosiasiallisesti.⁹⁶ TSS-komitea katsoo, että valtioiden tulee varmistaa, että asumiskulut ovat kohtuullisia suhteessa ihmisten tulotasoon ja ottaa käyttöön sellaisia asunorahoituksen muotoja ja tasoja, jotka vastaavat asumisen tarpeita asianmukaisesti.⁹⁷ Valtioiden tulee asettaa etusijalle niiden heikommassa asemassa olevien ja marginalisoitujen ihmisten ja ihmisryhmien tarpeet, jotka elävät epävarmoissa asumisolosuhteissa ja osoittaa heidän asumisensa tukemiseen riittävät resurssit.⁹⁸

Kuten Amnestyn tutkimus osoittaa, oikeus sosiaaliturvaan liittyy kiinteästi riittävän elintason ja riittävän asumisen oikeuksiin.⁹⁹ Kun ihminen joutuu olosuhteisiin, joissa hänen kykynsä käyttää täysimääräisesti omia oikeuksiaan heikkenee, oikeus sosiaaliturvaan turvaa ihmisarvoa olennaisella tavalla.¹⁰⁰ TSS-komitean mukaan sosiaaliturvaetuksien tason ja keston tulee olla riittävä turvaamaan jokaisen ihmisen oikeus riittävään elintasoon.¹⁰¹ TSS-komitea katsoo, että valtioiden on otettava käyttöön asumistukia niille ihmisille, jotka eivät pysty hankkimaan kohtuuhintaista asuntoa.¹⁰²

TSS-sopimus edellyttää, että valtiot hyödyntävät täysimääräisesti käytettävissä olevat voimavarat ihmisoikeusvelvoitteiden täyttämiseksi. Jos oikeuksien toteutumista ei kyetä turvaamaan välittömästi, tulee ne turvata progressiivisesti ajan myötä.¹⁰³ TSS-komitean mukaan oikeuksien turvaaminen ja tosiasiallisen tasa-arvon edistäminen edellyttää vakaata finanssipolitiikkaa, joka sisältää sekä riittävät tulot että riittävät sosiaalimenot.¹⁰⁴ Verotus on keskeinen väline, jolla mobilisoidaan resursseja taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien turvaamiseksi sekä köyhyyteen ja sosioekonomiseen eriarvoisuuteen vastaamiseksi.¹⁰⁵ TSS-komitea kehottaa valtioita suunnittelemaan ja panemaan toimeen tehokkaita, riittäviä, progressiivisia ja oikeudenmukaisia verolinjauksia.¹⁰⁶

⁹³ CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 8.

⁹⁴ CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 7.

⁹⁵ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), Art. 2(2); CESCR, General comment No. 20: Non-discrimination in economic, social and cultural rights (Art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), E/C.12/GC/20.

⁹⁶ European Social Charter (Revised), (ETS No. 163), 1996, Art 31.3.

⁹⁷ CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 8.

⁹⁸ UN Human Rights Council, A/HRC/43/43, Para 19b.

⁹⁹ ICESCR, Art. 9-11.

¹⁰⁰ CESCR, General Comment No. 19: the Right to Social Security, E/C.12/GC/19, 2007, Para 1.

¹⁰¹ CESCR, General Comment No. 19: the Right to Social Security, E/C.12/GC/19, 2007, Para 22.

¹⁰² CESCR, General Comment No. 4, E/1992/23, Para 8.

¹⁰³ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), Art. 2(1).

¹⁰⁴ CESCR, Statement on Tax Policy and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/2025/1, Para 1.

¹⁰⁵ CESCR, Statement on Tax Policy and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/2025/1, Para 1.

¹⁰⁶ CESCR, Statement on Tax Policy and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/2025/1, Para 4.

YK:N TALOUDELLISTEN, SOSIAALISTEN JA SIVISTYKSELLISTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN SUOSITUKSET SUOMELLE¹⁰⁷

TSS-komitea arvioi vuonna 2021 Suomen edistymistä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien turvaamisessa. Komitea totesi oikeudesta asumiseen ja säästötoimenpiteistä seuraavasti:

- Suomen tulee ensisijaisesti pyrkiä löytämään kestäviä ratkaisuja asunnottomille henkilöille. Suomen tulee ehkäistä asunnottomuutta muun muassa seuraavin keinoin:
 - lisäämällä ensisuoajakapasiteettia, mukaan lukien yksinomaan naisille tarkoitettut paikat;
 - lisäämällä kohtuuhintaisten asuntojen saatavuutta koko maassa;
 - mahdollistamalla sosiaalinen tuki ja varmistamalla, että asunto- ja vuokratoimijat eivät harjoita syrjintää sellaisia henkilöitä ja ryhmiä kohtaan, joiden luottotiedot eivät ole kunnossa, tai entisiä vankeja ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittaneita, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ja maahanmuuttaneita kohtaan.
- Suomen tulee varmistaa, että sosiaaliturvatuksien taso pysyy riittävänä. Leikkauksia harkittaessa – myös julkisen talouden säästötoimenpiteiden yhteydessä – on varmistettava, että leikkaukset:
 - ovat väliaikaisia ja niitä sovelletaan ainoastaan kriisiaikoina;
 - ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia siten, että muiden politiikkalinjausten noudattaminen tai toimimatta jättäminen olisi haitallisempaa taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien kannalta;
 - eivät vaikuta suhteettomasti heikommassa asemassa oleviin ja marginalisoituihin ihmisryhmiin;
 - niihin liittyy muita toimenpiteitä, kuten tulonsiirtoja, joilla lievennetään eriarvoisuutta kriisiaikoina;
 - säilyttävät etuuden ydinosa, joka mahdollistaa edunsaajien riittävän elintason.

YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEAN SUOSITUKSET SUOMELLE¹⁰⁸

Lapsen oikeuksien komitea arvioi Suomen edistystä lapsen oikeuksien turvaamisessa vuonna 2023.

Komitea antoi Suomelle useita suosituksia oikeuksista asumiseen ja sosiaaliturvaan:

- Suomen tulee kehittää toimenpiteitä asunnottomuuden ehkäisemiseksi ja tarjota viipymättä riittävät ja pitkäaikaiset asunnot ja muut tukitoimet niitä tarvitseville perheille.
- Suomen tulee kerätä ja julkaista tietoja kadulla ja tilapäismajoituksessa asuvien lasten määrästä ja ryhtyä toimenpiteisiin vastatakseen heidän tarpeisiinsa asianmukaisesti.
- Suomen tulee välttää sellaisia sosiaaliturvaleikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin.

YK:N ROTUSYRJINNÄN POISTAMISTA KÄSITTELEVÄN KOMITEAN SUOSITUKSET SUOMELLE¹⁰⁹

Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea käsittelee Suomen tilannetta vuonna 2023. Komitea totesi oikeudesta asumiseen seuraavasti:

- Suomen tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin torjuakseen ulkomaalaistaustaisiksi miellettyihin henkilöihin, erityisesti naisiin, kohdistuvaa rasistista syrjintää asunto- ja työmarkkinoilla.
- Suomen tulee tehostaa toimenpiteitä romanien integroimiseksi asunto- ja työmarkkinoille.

OIKEUS ASUNTOON PERUSTUSLAISSA

Suomen perustuslaki (731/1999) sisältää useita taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevia säännöksiä. Perustuslain 22 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Oikeus asumiseen sisältyy perustuslain 19 §:n 4 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Perustuslaissa korostuu yksilön omatoimisen asumisen järjestämisen ensisijaisuus.¹¹⁰ Oikeutta asumiseen ei siten ole turvattu subjektiivisena oikeutena, vaan se määräytyy pikemminkin edistämismelitteena julkiselle vallalle.¹¹¹

Asumiseen kannalta merkitystä on myös perustuslain 19 §:n 1 momentilla, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Välttämättömällä toimeentulolla ja huolenpidolla tarkoitetaan sellaista tulotasoa ja palveluja, joilla turvataan ihmisarvoisen elämän edellytykset. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaiseen tukeen kuuluu esimerkiksi terveyden ja elinkyvyn säilyttämisen kannalta välttämättömän ravinnon ja asumisen järjestäminen.¹¹²

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että asuminen liittyy olennaisesti ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, ja tästä syystä perustuslain 19 §:n 4 momenttia on tulkittava rinnakkain riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluita ja väestön terveyttä koskevan turvaamisveloitteen kanssa (perustuslain 19 §:n 3 momentti).¹¹³

Perustuslakivaliokunta katsoo, että julkisen vallan toimintavelvoite edistää oikeutta asumiseen toteutuu asumista tukevilla sosiaalituilla, kuten eri asumistuilla¹¹⁴ sekä asuntotuotantoon kohdistuvilla tuilla.¹¹⁵

3.3 LEIKKAUSPOLITIikka JA IHMISOIKEUDET

TSS-sopimuksen artikla 2.1 edellyttää valtioita pidättäytymään sellaisista toimenpiteistä ja budjettipäätöksistä, jotka heikentävät taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Tämä tarkoittaa vahvaa olettaamaa tarkoituksellisia, oikeuksia suoraan tai epäsuorasti heikentäviä toimenpiteitä vastaan.¹¹⁶

Leikkauspolitiikassa tehdään tyypillisesti julkisen sektorin menoleikkauksia sekä sosiaaliturvajärjestelmien rakenteellisia muutoksia säästöjen aikaansaamiseksi. Leikkauspolitiikan seurauksena taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet usein heikkenevät. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat kiinnittäneet huomiota säästötoimenpiteisiin liittyviin ihmisoikeusriskeihin ja huomauttaneet, että valtioiden täytyy noudattaa ihmisoikeusveloitteitaan myös taloudellisten kriisien aikana.¹¹⁷

Mikäli valtio toteuttaa tarkoituksellisia leikkauksia, sen tulee osoittaa, että leikkaukset “on tehty erityisen huolellisen vaihtoehtojen punninnan jälkeen, että toimet ovat asianmukaisesti oikeutettuja ottaen huomioon TSS-sopimuksessa turvattujen oikeuksien kokonaisuus sekä suhteessa valtion täysimääräisesti käytettävissä oleviin voimavaroihin”.¹¹⁸ TSS-komitea on painottanut, että syrjinnälle ja marginalisoinnille alttiita ihmisiä on suojeltava myös taloudellisesti erittäin vaikeina aikoina.¹¹⁹

Mikäli leikkauksia tehdään, niiden tulee olla:

- 1) **Väliaikaisia** ja niiden keston tulee rajoittua vain taloudellisen kriisin kestoan;
- 2) **Oikeutettuja** ja niiden perimmäisenä tavoitteena on oltava oikeuksien kokonaisuuden suojeleminen;

¹⁰⁷ CESCR, E/C.12/FIN/CO/7.

¹⁰⁸ CRC, CRC/C/FIN/CO/5-6.

¹⁰⁹ CERD, CERD/C/FIN/CO/23.

¹¹⁰ Suomen perustuslaki, 731/1999, 19.4 §.

¹¹¹ PeVL 14/2023, vp, s. 2.

¹¹² PeVL 14/2023 vp, s. 2; HE 309/1993 vp, s. 69/II.

¹¹³ PeVM 25/1994 vp, s. 46.

¹¹⁴ PeVL 17/2014 vp, s. 2/I.

¹¹⁵ PeVL 14/2023 vp, s. 2.

¹¹⁶ CESCR General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health, E/C.12/2000/4, 11.8.2000, Para 30; Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Report on austerity measures and economic and social rights*, 2013, Para 41.

¹¹⁷ CESCR, CESCR/48th/SP/MAB/SW, 16.5.2012.

¹¹⁸ CESCR, General Comment No. 14, E/C.12/2000/4, Para. 32.

¹¹⁹ CESCR, General Comment No. 3: The nature of States parties' obligations (art. 2, par. 1), E/1991/23, 14.12.1990, Para 12.

- 3) **Välttämättömiä** siten, että niiden tulee olla erittäin huolellisen punninnan pohjalta perusteltavissa suhteessa kaikkiin vähemmän rajoittaviin vaihtoehtoihin toimiin;
- 4) **Kohtuullisia** ja sopivimpia oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi;
- 5) **Oikeasuhtaisia** siinä mielessä, että minkä tahansa muu politiikkatoimi tai toimimattomuus olisi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta haitallisempaa;
- 6) **Syrjimättömiä ja kriisistä aiheutuvaa eriarvoisuutta vähentäviä**. Valtion tulee varmistaa, etteivät toimien vaikutukset kohdistu suhteettomasti heikommassa ja marginalisoidussa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumiseen;
- 7) **Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien ydinalueen suojaavia** ja perustua avoimuuteen ja tosiasialiseen oikeuksien haltijoiden osallistumiseen toimenpiteiden ja vaihtoehtojen punninnassa; sekä
- 8) **Arvioinnin ja vastuuvuorollisuuden kohteena**.¹²⁰

YK:n lapsen oikeuksien komitea, joka valvoo lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoa, on todennut, etteivät valtiot saa antaa lapsen oikeuksien toteutumisen heikentyä, eikä niiden tule tarkoituksellisesti ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka heikentävät taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.¹²¹ Kun leikkaustoimia harkitaan, tulee ensin arvioida kaikki muut vaihtoehdot.¹²² Valtion on varmistettava, että taloudellisen kriisin aikana leikkaukset koskevat viimeisinä lapsia, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia lapsia.¹²³

OIKEUS RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN ELINKUSTANNUSKRIISISSÄ JA KRIISIN JÄLKEEN

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea korosti vuonna 2025, että elinkustannuskriisien aikana ja niiden jälkeen valtioiden tulee varmistaa kohtuuhintaisen sosiaalisen asumisen saatavuus sekä tehdä riittäviä toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi.

Komitean mukaan valtion on varmistettava, että asumistukien taso vastaa asumiskustannustasoa. Tuet tulee kohdentaa niille ihmisryhmille, joiden kohdalla on suurin riski siitä, ettei heillä ole varaa kohtuuhintaiseen asumiseen.

Komitea painotti valtion velvollisuutta varmistaa sosiaaliturvan ja toimeentulotuen riittävyys sekä korottaa etuustasoa inflaation mukaan.¹²⁴

¹²⁰ UN Human Rights Council, Report of the Independent Expert on the effects of foreign debt, UN Doc. A/HRC/37/54, 20.12.2017, para 29.

¹²¹ Committee on the Rights of the Child (CRC), General Comment No. 19 on public budgeting for the realization of children's rights, CRC/C/GC/19, Para 31.

¹²² CRC, General Comment No. 19, CRC/C/GC/19, Para 31.

¹²³ CRC, General Comment No. 19, CRC/C/GC/19, Para 31.

¹²⁴ European Committee of Social Rights, *Social Rights and the cost-of-living crisis: A review of States Parties' ad hoc reports*, 2025, p. 5-6.

4. RIITTÄMÄTÖN ASUMINEN LISÄÄNTYY

“Asumistuen leikkaus johti siihen, että joudun hakemaan ruokani ruokajonosta. Äkillinen meno taas kaataa talouden.”

50-vuotias työttömyyttä kokeva nainen, Turku¹²⁵

“Vuokrarästejä on tullut, kun pitänyt valita ostaako ruokaa vaiko maksaa sen vuokran loppuosan.”

40-vuotias työttömyyttä kokeva mies, Hämeenlinna¹²⁶

4.1 KOHTUUTTOMAN KALLIS ASUMINEN YLEISTYY

ARA-vuokra-asuminen kallistui vuonna 2024 enemmän kuin vapaarahoitteinen vuokra-asuminen.¹²⁷ Vuodesta 2015 lähtien vapaarahoitteiset vuokrat ovat nousseet 11,6 % ja ARA-vuokrat 16,9 %.¹²⁸ Suomen suurin vuokranantaja, Helsingin kaupungin omistama Heka, korotti vuonna 2024 vuokria keskimäärin 8,4 % ja 5,2 % vuonna 2025.¹²⁹

Asumisen kallistuminen on tapahtunut samaan aikaan elinkustannuskriisin ja inflaation kanssa. Suomalaisten palkansaajien ostovoima romahti vuonna 2021.¹³⁰ Reaaliansio työtuntia kohden laski 2,5 % vuoden 2021 toisen neljänneksen ja vuoden 2024 lopun välillä, kun samana aikana pudotus oli euroalueella keskimäärin vain 1 %.¹³¹

Asumisen kohtuuhintaisuuden arviointina käytetään usein asumiskustannusrasitteisuutta. Kotitalous kokee asumiskustannusrasitteisuutta silloin, kun sen asumiskustannukset ovat yli 40 % käytettävissä olevista rahatuloista mahdollisten asumistukien saannin jälkeen.¹³² Vuonna 2024 pienituloisten kotitalouksien

¹²⁵ Kyselyvastaaja, 19.11.2024.

¹²⁶ Haastattelu 4.12.2024.

¹²⁷ Tilastokeskus, “Rents of government-subsidised dwellings rose more than rents of non-subsidised ones in 2024”, 16.1.2025.

¹²⁸ Tilastokeskus, “Rents of government-subsidised dwellings rose more than rents of non-subsidised ones in 2024”, 16.1.2025.

¹²⁹ Yle, “HS: Heka suunnittelee jälleen uusia vuokrankorotuksia”, 6.8.2024. Heka, “Hekan keskivuokra on ensi vuonnakin 35 prosenttia Helsingin markkinavuokria edullisempi”, 9.10.2024.

¹³⁰ Yle, “Saatko tarpeeksi palkkaa? Katso Ylen koneesta, kuinka paljon palkkasi pitäisi nousta”, 29.1.2025.

¹³¹ Yle, “Saatko tarpeeksi palkkaa? Katso Ylen koneesta, kuinka paljon palkkasi pitäisi nousta”, 29.1.2025.

¹³² Eurostat, *Glossary: Housing cost overburden rate*, päivämätön.

asumiskulujen osuus käytettävissä olevista tuloista oli Suomessa 41,6 %.¹³³ Muilla kuin pienituloisilla asumiskulujen osuus käytettävissä olevista tuloista oli Suomessa 17,9 %.¹³⁴

Yleisen asumistuen saajien asumiskulut olivat keskimäärin 41 % käytettävissä olevista tuloista maaliskuussa 2025, mikä tarkoittaa, että yleisen asumistuen saajat kärsivät keskimäärin asumiskustannusrasitteisuudesta.¹³⁵ Asumiskustannusrasitteisuutta ilmeni keskimäärin yleisimmin a) yksinasuvilla, b) työttömyyttä kokevilla yhden huoltajan perheillä, c) opiskelijakotitalouksilla, sekä d) lapsettomilla eläkeläispariskunnilla.¹³⁶

Kotitalouden tilanne lähentelee asumiskustannusrasitteisuutta, kun sen asumiskustannukset ovat 35–40 % käytettävissä olevista tuloista asumistuen saannin jälkeen. Tällaisia tilanteita kohtaavat työttömyyttä kokevat lapsiperheet, työlliset lapsettomat pariskunnat sekä työttömyyttä kokevat lapsettomat pariskunnat.¹³⁷

KESKIMÄÄRISET ASUMISKULUT YLEISTÄ ASUMISTUKEA SAAVILLA KOTITALOUKSILLA

(asumiskulut prosentiosuuksina käytettävissä olevista tuloista yleisen asumistuen saannin jälkeen)¹³⁸

	maaliskuu 24	maaliskuu 25
Kaikki kotitaloudet	28,6	41,0
Yksinasuvat	32,4	46,5
Lapsettomat pariskunnat	27,1	39,4
Lapsiperheet (yhteensä)	23,7	32,4
-kahden vanhemman perheet	21,8	28,5
-yhden vanhemman perheet	24,9	34,9
Työttömyyttä kokevat kotitaloudet	28,4	40,5
Opiskelijakotitaloudet	33,5	54,2
Työlliset kotitaloudet	25,1	34,1

Asumiskustannusrasitteisuus on lisääntynyt yleistä asumistukea saavilla erityisesti suuremmissa kaupungeissa, joissa vuokrataso on yleensä korkeampi.¹³⁹ Esimerkiksi Helsingissä yleistä asumistukea saavien kotitalouksien asumiskustannukset olivat keskimäärin 46,7 % käytettävissä olevista tuloista maaliskuussa 2025, kun luku oli edeltävän vuoden maaliskuussa 32,3 %.¹⁴⁰ Asumiskustannusten osuus oli keskimäärin 53,1 % yksinasuvilla yleistä asumistukea saavilla helsinkiläisillä, 47,8 % työttömyyttä kokevilla kotitalouksilla, 57,2 % opiskelijakotitalouksilla ja 40 % työllisillä kotitalouksilla.¹⁴¹ Helsinki siirrettiin huhtikuussa 2024 samaan asumistuen kuntaryhmään muun pääkaupunkiseudun kanssa, mikä alensi helsinkiläisten asumistuen saajien tuen tasoa.¹⁴² Asumiskustannusrasitteisuutta ilmenee laajasti yleistä

¹³³ Eurostat, [Share of housing costs in disposable household income, by type of household and income group](#), luettu 5.4.2025.

¹³⁴ Eurostat, [Share of housing costs in disposable household income, by type of household and income group](#), luettu 5.4.2025.

¹³⁵ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, 03/2025](#).

¹³⁶ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, unemployed households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, pensioner households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, student households](#), 03/2025.

¹³⁷ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, employed households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, pensioner households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, unemployed households](#), 03/2025.

¹³⁸ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, student households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, employed households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, whole country, unemployed households](#), 03/2025.

¹³⁹ Tilastokeskus, ['ARA-vuokrat nousivat vapaarahoitteisia vuokria enemmän vuonna 2024'](#), 16.1.2025.

¹⁴⁰ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, City of Helsinki](#), 03/2025.

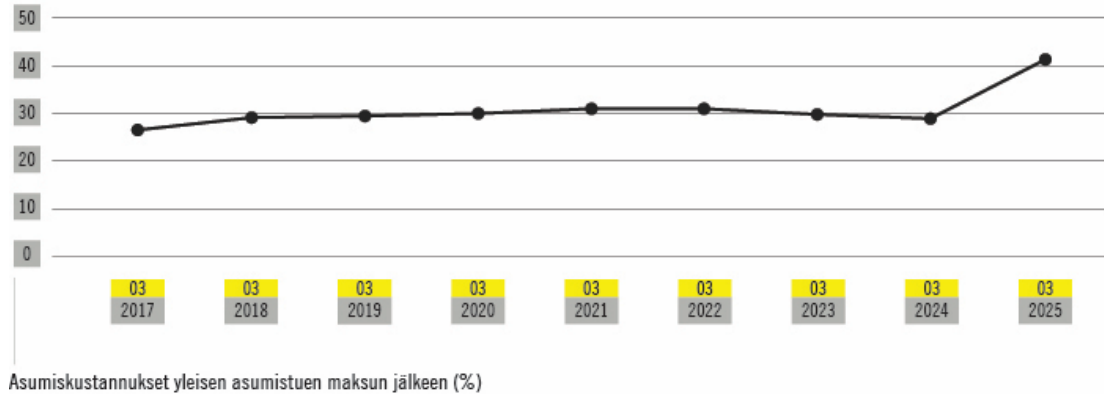
¹⁴¹ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, City of Helsinki](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, City of Helsinki, student households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, City of Helsinki, employed households](#); [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, City of Helsinki, unemployed households](#), 03/2025.

¹⁴² Yle, ['Kelan tilasto paljastaa: näin moni on menettänyt yleisen asumistuen leikkausten vuoksi – muutos kiihtyy edelleen'](#), 25.2.2025.

asumistukea saavien joukossa monissa muissakin kaupungeissa, kuten Espoossa, Vantaalla, Tampereella, Turussa, Jyväskylässä ja Kuopiossa.¹⁴³

Asumiskustannusrasitteisuus on koskettanut monia omistusasujia nousevien korkojen myötä. Asuntolainan viitekorko on voinut nousta voimakkaasti samaan aikaan, kun taloyhtiölainan lyhennysvapaa päättyi.¹⁴⁴ Tämän seurauksena, joidenkin kotitalouksien asumiskustannukset ovat saattaneet jopa kolminkertaistua.¹⁴⁵

Yleistä asumistukea saavien kotitalouksien keskimääräiset asumiskustannukset (lähde: Kela)

¹⁴³ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income](#), Espoo; Vantaa; Tampere; Kuopio; Jyväskylä; Turku, 02/2025.

¹⁴⁴ Iltasanomat, ””Ennen olin tiukoilla, nyt olen kusessa” – korkojen nousu näkyy selvästi asumis-kuluissa”, 17.9.2023.

¹⁴⁵ OP, ”Kuinka paljon asunto saa haukata kk-tuloista? Asiantuntijalla hyvä vinkki!”, 12.8.2024.

PERUSTOIMEENTULOTUKI: LEIKKAUKSET HYVÄKSYTTÄVISTÄ ASUMISMENOISTA

Toimeentulotukilain (1412/1997) mukaan toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo, ja edistää itsenäistä selviytymistä.¹⁴⁶

Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välittämätön toimeentulo,¹⁴⁷ mutta sillä on myös laajempi tarkoitus edistää osallistumista yhteiskunnan toimintaan.¹⁴⁸

Perustoimeentulotukea voi saada tiettyihin asumismenoihin, asumismuodon mukaan. Toimeentulotukea voi saada esimerkiksi vuokraan, vesimaksuihin, kotivakuutukseen ja lämmityskustannuksiin.¹⁴⁹ Tuen suuruuteen vaikuttavat toimeentulotuen hyväksyttävillä asumismenoilla asetetut kuntakohtaiset enimmäisrajat.¹⁵⁰ Vuodesta 2024 lähtien kuntakohtaiset rajat määritellään vuosittain valtioneuvoston asetuksella, kun ne aiemmin määriteltiin Kelassa.¹⁵¹

Vuonna 2025 yhden henkilön kotitalouden hyväksyttävät kuntakohtaiset asumismenot vaihtelivat 363 eurosta (Kihniö) 715 euroon (Helsinki).¹⁵² Yleisesti ottaen Kela voi korvata asumismenoja vain enimmäisrajojen mukaisesti. Aiemmin Kela pystyi tekemään yksilökohtaista harkintaa ja tarvittaessa ylittämään tuen myönnössä enimmäisrajat maltillisesti, noin 5 %.¹⁵³

Kela on voinut huhtikuusta 2024 lähtien kattaa enimmäisrajoja ylittäviä asumiskustannuksia ainoastaan, mikäli hakijalla on ”erityinen peruste”.¹⁵⁴ Erityinen peruste voi olla esimerkiksi lapsen etu, erityisestä hoidosta tai vammaisuudesta aiheutuva tarve tai asuminen asumispalvelussa.¹⁵⁵ Amnesty haastattelemat toimeentulotuen saajat ja sosiaalityöntekijät kritisoivat sitä, että erityisiä perusteita huomioidaan vain rajatusti. Yksi haastateltu henkilö kertoi, että terveysongelmien vuoksi hän voi kävellä vain hyvin lyhyitä matkoja ja asui siksi lähellä työpaikkaansa. Tätä ei hyväksytty erityiseksi perusteeksi, vaan nyt hän asuu kauempana ja joutuu anomaan Kelan taksikorttia voidakseen käydä töissä. Kela-taksi on kuitenkin kallis käyttäjä ja ajoittain myös epäluotettava, kun kyyti voi tulla myöhässä tai jättää tulematta.

Mikäli asumismenot ylittävät enimmäisrajan, eivätkä erityiset perusteet päde, Kela ohjaa tuensaajaa etsimään edullisempaa asumista¹⁵⁶ Kela voi myös leikata toimeentulotukea enimmäisrajan ylittävältä osalta. Joulukuussa 2024 Kela leikkasi toimeentulotukea 60 % niiltä tuensaajilta, joiden asumismenot ylittivät enimmäisrajan, kun aiemmin vastaavissa tilanteissa tukea leikattiin 20 %.¹⁵⁷ Keskimääräinen enimmäisrajan ylitys oli 76 euroa.¹⁵⁸

**YHTEENSÄ 183 353 PERUSTOIMEENTULOTUKEA 19 % (34 594 KOTITALOUTTA) SAI KELALTA
SAAVAA KOTITALOUTTA OHJEEN ETSIÄ EDULLISEMPAA ASUNTOA.**

1.4.2024 – 21.1.2025

1.4.2024–21.1.2025 välisenä aikana perustoimeentulotukea sai 183 353 kotitaloutta. Lähes joka viides näistä kotitalouksista sai Kelalta kirjeen, jossa kehoitettiin etsimään edullisempaa asuntoa.¹⁵⁹

Kuntakohtaisia hyväksyttävien asumismenojen enimmäisrajoja on kritisoitu epärealistisiksi erityisesti Helsingissä ja muissa suuremmissa kaupungeissa. Tämän näkemyksen jakoi usea haastateltu sosiaalityöntekijä, asumisneuvoja ja diakoniatyöntekijä, joista monet kertoivat, ettei heidän kaupungissaan yksinkertaisesti löydy riittävän edullista asumista kaikille toimeentulotukea saaville, joita on kehoitettu etsimään edullisempaa asuntoa.¹⁶⁰

“Hyväksyttävät asumismenot ovat naurettavan pienet ja nykyään pienikin ylitys aiheuttaa muuttokehotuksen.

Kaikilla Kelan työntekijöillä ei selkeästi ole samaa tietoa. Olen samasta asiasta saanut eri infoa eri ihmisiltä, se on mielestäni väärin.”

41-vuotias työttömyyttä kokeva ihminen, Tampere¹⁶¹

Mikäli henkilöllä on vuokravelasta johtuva maksuhäiriömerkintä, hänellä on merkittävästi heikommat mahdollisuudet löytää kohtuuhintaista asumista.¹⁶²

Useat sosiaalityöntekijät, asumisneuvojat ja järjestöjen edustajat kertoivat Amnestyille, että osa niistä, jotka ovat saaneet Kela-kirjeen, jossa kehoitetaan etsimään edullisempaa asumista, on ymmärtänyt kirjeen väärin. Osa on luullut, että kirjeen vuoksi heidän on irtisanottava asuntonsa välittömästi. Osa on näin

toiminutkin ilman, että heillä on ollut tiedossa uusi asunto.¹⁶³ Maahanmuuttaneiden kanssa toimivat järjestöjen edustajat kertoivat maahanmuuttaneista ihmisistä, joilla on puutteellinen suomen kielen taito ja jotka ovat siksi irtisanoneet vuokrasopimuksensa Kela-kirjeen saatuaan.

“Toimeentulotuen asumiskustannusten rajat aiheuttavat paljon epävarmuutta asiakkaille. Pelkkä viranomaisen kirje voi herättää paniikkia, koska sitä ei aina ymmärretä kokonaisuutena. Se herättää pelkoa ja se otetaan niin kirjaimellisesti. Ihmiset saattavat tehdä hätiköityjä päätöksiä, kuten irtisanoa asunnon, vaikka vaihtoehtoja voisi olla.”

Järjestön edustaja, joka työskentelee maahanmuuttaneiden kanssa¹⁶⁴

4.2 RIITTÄMÄTTÖMÄN ASUMISEN RISKI TYÖSSÄKÄYVILLÄ IHMISILLÄ ON SUURENTUNUT

“Kaikki perusmenot ovat kasvaneet niin, että tulot ei riitä enää elämiseen, vaikka kaikki menot on karsittu minimiin. Ruokaan ei edes ole varaa ihan joka päivä.

Apua tarvitseville ei ole enää riittävä apua. Hengenlähtö tässä on varmasti edessä, kun ei ole varaa asua eikä syödä.”

38-vuotias epävarmaa keikkatyötä tekevä, Helsinki¹⁶⁵

“Viime vuonna työssäkäyvien ja perheellisten osuus, erityisesti yksinhuoltajien osuus asiakkaista näyttää kasvaneen. Meille tulee todella paljon yhteydenottoja nimenomaisesti perheellisiltä henkilöiltä, joilla on nyt talousvaikeuksia.

Nämä ovat uusia ihmisryhmiä, jotka ovat nyt asunnottomuusriskissä.”

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon asiantuntija¹⁶⁶

Kuten tässä raportissa on jo edellä huomioitu, asumiskustannusrasitteisuus on lisääntynyt selvästi yleisen asumistuen saajien parissa, myös työllisissä kotitalouksissa. Maaliskuussa 2019 yleistä asumistukea saavan työllisen kotitalouden keskimääräiset asumiskulut olivat 25,1 % käytettävissä olevista tuloista, mutta maaliskuussa 2025 vastaava luku oli 34,1 %.¹⁶⁷ Yksinasuvalla työllisellä asumiskustannukset tuen saannin jälkeen nousivat samalla aikavälillä 28,7 %:sta 41,3 %:iin.¹⁶⁸ Kustannusrasitteisuudessa on huomattavaa

¹⁴⁶ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 1.1 §.

¹⁴⁷ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 1.1 §.

¹⁴⁸ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta (HE 217/1997), s. 17/1.

¹⁴⁹ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 7 a 1 §.

¹⁵⁰ Kela, [For what types of expenses can you get social assistance?](#), päiväämätön.

¹⁵¹ Valtioneuvoston asetus toimeentulotuen tarpeellisen suuruisen asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n ja liitteen muuttamisesta (580/2024).

¹⁵² Kela, [Perustoimeentulotuesta hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaiset rajat 1.1.2025-31.12.2025](#), 2024.

¹⁵³ Iltalehti, [”Kelalta muuttokehotus kymmenilletuhansille”](#), 8.12.2024.

¹⁵⁴ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 7 a 3 §.

¹⁵⁵ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 7 a 3 §.

¹⁵⁶ Laki toimeentulotuesta, 1412/1997, 7 a 4 §.

¹⁵⁷ Helsingin Sanomat, [Kela tuhansille suomalaisille: Muuttakaa halvempaan asuntoon](#), 12.2.2025.

¹⁵⁸ Helsingin Sanomat, [Kela tuhansille suomalaisille: Muuttakaa halvempaan asuntoon](#), 12.2.2025.

¹⁵⁹ Tietopyyntövastaus Kelalta 25.2.2025.

¹⁶⁰ Haastattelut marras-/joulukuussa 2024.

¹⁶¹ Kyselyvastaaja, 21.11.2024.

¹⁶² Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta (HE 58/2023 vp), 2023, s. 17.

¹⁶³ Kela on sitemmin muokannut kirjettä.

¹⁶⁴ Haastattelu 30.10.2024.

¹⁶⁵ Kyselyvastaaja, 20.11.2024.

¹⁶⁶ Haastattelu 8.1.2025.

¹⁶⁷ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income](#), 03/2025.

¹⁶⁸ Kela, [Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income](#), 03/2025.

maantieteellistä vaihtelua. Maaliskuussa 2025 Helsingissä työllisten asumiskulut asumistuen saannin jälkeen olivat keskimäärin 40 % tuloista ja yksinasuvilla 47,2 %.¹⁶⁹

Kun yleisen asumistuen ehtoja on tiukennettu, työssäkäyvien tuensaajien määrä on pienentynyt. Maaliskuussa 2025 yleistä asumistukea sai 51 181 työllistä kotitaloutta, joka on 34 % vähemmän kuin maaliskuussa 2024.¹⁷⁰ Nousevien asumis- ja elinkustannusten takia yleistä asumistukea saavien työllisten kotitalouksien määrä lisääntyi 5,9 % vuonna 2023¹⁷¹ – vaikka kotitalouden tulot eivät olisi laskeneet, ne riittävät entistä huonommin asumiskulujen kattamiseen.¹⁷² Niissä kotitalouksissa, jotka saavat yleistä asumistukea, työllisiä on etenkin lapsiperheissä.¹⁷³

Monet yleistä asumistukea saavat työlliset ovat osa-aikatyössä.¹⁷⁴ Osa-aikatyö on yleistynyt Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2024 Suomessa oli enemmän osa-aikatyötä tekeviä kuin koskaan aiemmin, 482 000, joka on 18,5 % kaikista työllisistä.¹⁷⁵ Osa-aikatyön osuus on vielä suurempi Helsingissä, jossa joka viides työllinen työskentelee osa-aikaisesti.¹⁷⁶ Osa-aikatyötä tekevien määrä on lisääntynyt Helsingissä yli 50 % vuosina 2010–2023.¹⁷⁷

Tilastokeskuksen mukaan osa-aikatyö on yleisempää naisilla (24 %) kuin miehillä (12 %).¹⁷⁸ Nuoret aikuiset ja maahanmuuttaneet ovat myös usein työllistettyjä osa-aikaisesti.¹⁷⁹ Lähes joka neljäs osa-aikatyötä tekevä (118 000) on vastentahtoisesti osa-aikatyössä ja tekisi mieluummin kokoaikatyötä, mutta sitä ei ole saatavilla.¹⁸⁰ Yli puolet osa-aikatyötä tekevästä maahanmuuttaneista ihmisistä työskentelee osa-aikaisesti, koska ei löydä kokoaikatyötä.¹⁸¹ Muita syitä osa-aikatyölle ovat opiskelu, terveysongelmat ja hoivavelvollisuudet.¹⁸²

Tutkimuksen mukaan osa-aikatyö on Suomessa yleisempää sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien ryhmien, kuten nuorten aikuisten, naisten, matalamman tason koulutuksen saaneiden ihmisten sekä määräraikaisilla työsopimuksilla työskentelevien työntekijöiden keskuudessa.¹⁸³ Osa-aikatyö on erityisen yleistä palvelusektorilla.¹⁸⁴ Helsingissä 48 % työntekijöistä hotelli- ja ravitsemusalalla työskentelee osa-aikaisesti.¹⁸⁵

”Olen osa-aikatyössä. Työtunteja ei tule tarpeeksi ja joudun hakemaan tukea laskujen maksuun. Kaikki kulut ovat nousseet, mutta ei palkka ja työtunnit.

Rahaa ei jää elämiseen, mutta Kela ei huomioi sitä. Olen alkanut hakea apua kirkolta ja leipäjonosta. En haluaisi menettää vuokra-asuntoani.”

48-vuotias, osa-aikatyössä, Helsinki¹⁸⁶

Lähes kaikki tätä raporttia varten haastatellut asumisneuvojat, sosiaalityöntekijät, asiantuntijat ja järjestöjen edustajat toivat esille nopeasti lisääntyvän työssäkäyvien ihmisten epävarman asumisen. Yleisimmin mainittu syy asumisen epävarmuuden lisääntymiseen oli asumistuen leikkaukset samaan aikaan, kun arjen kulut ovat nousseet.

Useat sellaiset Amnesty haastattelemat ihmiset ja kyselyn vastaajat, jotka työskentelivät osa-aikaisesti, kertoivat vaikeuksista maksaa vuokraa ja muita asumiskuluja, kuten sähkölaskuja. Kun vuokra vie suuremman osan tuloista, vaikeudet pärjätä muiden arjen kulujen, kuten ruoka-, liikenne- ja terveyskulujen kanssa lisääntyvät.

¹⁶⁹ Kela, Households in receipt of general housing allowance: Average rates of allowance, housing costs and household income, Helsinki, 03/2025.

¹⁷⁰ Kela, Yleisen asumistuen saajaruokakunnat ja keskimääräiset tuet, 03/2025.

¹⁷¹ Kela, Tietopaketti: asumistuet, 27.3.2024.

¹⁷² Kela, Yleisen asumistuen saajia oli viime vuonna enemmän kuin koskaan aiemmin, 1.2.2024.

¹⁷³ Kela, Yleisen asumistuen saajia oli viime vuonna enemmän kuin koskaan aiemmin, 1.2.2024.

¹⁷⁴ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁷⁵ Tilastokeskus, Työllisyys heikkeni ja työttömyys kasvoi vuonna 2024, 24.1.2025.

¹⁷⁶ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁷⁷ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁷⁸ Tilastokeskus, Yhä useampi osa-aikainen teki osa-aikatyötä omasta halustaan vuonna 2022, 4.4.2023.

¹⁷⁹ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁸⁰ Tilastokeskus, Työllisyys heikkeni ja työttömyys kasvoi vuonna 2024, 24.1.2025.

¹⁸¹ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁸² Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁸³ Jouko Nätti & Kristine Nergaard, Dualisation or normalisation of part-time work in the Nordic countries: work insecurity and mobility over time, in Heidi Nicolaisen et al., (toim.), Dualisation of Part-Time Work: The Development of Labour Market Insiders and Outsiders, 2019, Policy Press.

¹⁸⁴ Kaupparehti, Kymmenet tuhannet työntekijät saavat asumistukea: Kun leikkuri käy, vaikutukset voivat hämmästyttää, 26.1.2025.

¹⁸⁵ Helsinki, Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023, 2.5.2024.

¹⁸⁶ Kyselyvastaaja 19.11.2024.

Sosiaalityöntekijät ja asumisneuvojat raportoivat työssäkäyvien ihmisten lisääntyvästä hakeutumisesta palveluihin vuokravelkojen, häättöuhkien ja häättöjen vuoksi. Vuonna 2024 Helsingin kaupungin asumisneuvonnassa pääosan tuloistaan työstä saavien asiakkaiden määrä lisääntyi 34 % edeltävään vuoteen verrattuna.¹⁸⁷ 52 %:lla syy hakeutua asumisneuvontaan oli vuokramaksuvaikeudet tai vuokravelka.¹⁸⁸

4.3 PIENITULOISET PERHEET KOKEVAT LISÄÄNTYVÄSTI ONGELMIA ASUMISESSA

“Hyvinvointialueen asumisneuvonnassa on asiakasperheitä, joilla on välitön asunnon menettämisen uhka. Se liittyy inflaatiokehitykseen ja ostovoiman pienentymiseen. Vaikka he eivät saisikaan etuuksia, niin he kilpailevat niistä samoista kohtuuhintaisista asunnoista muiden kanssa.”

Asunnottomuuden erityisasiantuntija¹⁸⁹

“Uudet muutokset tukiin pelottaa. Todennäköisesti on pakko muuttaa pois tältä alueelta ja se tulee vaikuttamaan lasten hyvinvointiin. Yleisesti ottaen toimeentulo aiheuttaa suunnattomasti ahdistusta.”

54-vuotias sairaslomalla oleva mies, Tampere¹⁹⁰

Yleisen asumistuen leikkaukset vaikuttavat moniin lapsiperheisiin. Vuonna 2023 yli 111 000 lapsiperhettä sai yleistä asumistukea, ja näistä perheistä yli puolella oli joko työtuloja tai tuloja yritystoiminnasta.¹⁹¹ Lähes puolet yhden huoltajan lapsiperheistä sai yleistä asumistukea vuonna 2022.¹⁹² Hallituksen esityksessä asumistuen leikkaamiseksi arvioitiin, että leikkaukset vaikuttavat eri kotitaloustyypeistä eniten lapsiperheisiin.¹⁹³ LAPSASET-hankkeen loppuraportissa arvioitiin, että vuonna 2024 tehdyt yleisen asumistuen ja työttömyysturvan leikkaukset lisäävät pienituloisten lapsiperheiden määrää.¹⁹⁴ Esimerkiksi yhden vanhemman perheessä, jossa on palkkatuloja 800–1600 euroa kuussa ja joka saa yleistä asumistukea sekä perhe-etuuksia, leikkaukset pienentävät kuukausituloja 150–200 euroa.¹⁹⁵

Lisäksi lapsiperheiden asumiseen vaikuttavat perustoimeentulotukeen tehdyt kiristykset, sillä vuonna 2024 lähes 46 000 lapsiperhettä sai perustoimeentulotukea.¹⁹⁶ Kaikkiaan noin 8 % lapsista elää kotitaloudessa, joka saa perustoimeentulotukea.¹⁹⁷ Yhden huoltajan perheistä 11 % saa perustoimeentulotukea.¹⁹⁸

“Kasvavien lasten kanssa toimeentulotuki ei enää riitä vaate- ja muiden hankintojen suhteen. Se riittää juuri ja juuri ruokakuluihin, jos ei ole mitään muita menoja, kun ruoka ja vuokra.”

41-vuotias työttömyyttä kokeva yksinhuoltaja, Vantaa¹⁹⁹

“Isoja, edullisia perheasuntoja on hyvin vaikeaa löytää ja niitä on suhteessa paljon vähemmän kuin pienempiä asuntoja.”

Asumisneuvoja²⁰⁰

Ahdas asuminen ja riittävän tilan puute on yksi riittämättömän asumisen osatekijä. YK:n määritelmän mukaan ahdasta asumista ovat aina asuinolosuhteet, joissa huonetta kohden on kolme tai useampi ihminen.²⁰¹ Ahdas asuminen tuli esille haastatteluissa useiden järjestöjen edustajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa, jotka kertoivat ahtaan asumisen vaikuttavan pienituloisiin kotitalouksiin ja erityisesti pienituloisiin

¹⁸⁷ Helsingin kaupungilta tietopyynnöllä saatuja tilastoja, 5.2.2025.

¹⁸⁸ Helsingin kaupungilta tietopyynnöllä saatuja tilastoja, 5.2.2025.

¹⁸⁹ Haastattelu 5.12.2024.

¹⁹⁰ Haastattelu 20.12.2024.

¹⁹¹ Signe Jauhiainen et al., *Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt – LAPSASET-hankkeen loppuraportti*, 2024, s. 157.

¹⁹² Signe Jauhiainen et al., 2024, s. 157.

¹⁹³ *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta* (HE 74/2023 vp), 2023, s. 12.

¹⁹⁴ Signe Jauhiainen et al., 2024, s. 160.

¹⁹⁵ Signe Jauhiainen et al., 2024, s. 160.

¹⁹⁶ Kela, *Households receiving basic social assistance by type of household*, 03/2025.

¹⁹⁷ Signe Jauhiainen et al., 2024, s. 47.

¹⁹⁸ Helsinki, *Osa-aikaiset työsuhteet Helsingissä ja Suomessa 2023*, 2 May 2024; Signe Jauhiainen et al., 2024, s. 48.

¹⁹⁹ Kyselyvastaaja 20.11.2024.

²⁰⁰ Haastattelu 10.12.2024.

²⁰¹ UN Department of Economic and Social Affairs, *Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses, Revision 2*, 2008.

lapsiperheisiin. Maahanmuuttaneet lapsiperheet mainittiin myös ahtaan asumisen yhteydessä. Monilapsiset maahanmuuttaneet perheet tai lapsiperheet, joissa lapsilla on erityistarpeita, saattavat joutua asumaan yksioissa. Yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen leikkaukset voivat lisätä ahtaan asumisen riskiä, kun lapsiperheet etsivät edullisempaa asumista, joka usein tarkoittaa ahtaampaa asumista. Pelastakaa Lasten vuoden 2024 Lapsen ääni -selvityksen lapsivastaajat kuvasivat perheidensä asumisen vaikeuksia ja että osalla asumiskustannukset ovat johtaneet muuttoon pienempään asuntoon.²⁰²

Ahtaalla ja riittämättömällä asumisella voi olla kielteisiä vaikutuksia lapsen oikeuksien, kuten oikeuden koulutukseen, toteutumiseen.²⁰³ Ahdas asuminen tarkoittaa usein riittämätöntä tilaa lapsille koulutyöhön keskittymiselle tai puutetta sopivista huonekaluista läksyjen tekemiseksi. Ahdas asuminen vaikuttaa erityisesti lapsiin, joilla on erityistarpeita.

Ahtaan asumisen lisäksi lapsiperheiden osalta haastatteluissa mainittiin väliaikaisen asumisen tuottamat vaikeudet. Jos lapsiperhe sijoitetaan väliaikaiseen asuntoon esimerkiksi hädän jälkeen, väliaikainen asunto sijaitsee usein eri puolella kaupunkia tai jopa eri kaupungissa kuin perheen alkuperäinen koti. Helsingissä on todettu muuttamisen olevan yleisintä matalatuloisten perheiden keskuudessa koko lapsuusajan. Matalatuloisten perheiden lapset muuttavat muita lapsia tyypillisemmin useampia kertoja lapsuusaikanaan.²⁰⁴ Matala- ja korkeatuloisimpien lapsiperheiden asuminen keskittyy iän myötä voimakkaammin toisistaan erillisille alueille.²⁰⁵

Tutkimus viittaa siihen, että vanhempien taloudellisella stressillä on kielteinen vaikutus lasten hyvinvointiin ja erityisesti omaan elämään koettuun tyytyväisyyteen²⁰⁶. Lapset saattavat taloudellisen stressin vuoksi olla huolissaan raha-asioista, mikä puolestaan vaikuttaa heidän subjektiiviseen hyvinvointiinsa.²⁰⁷ Vuoden 2024 Lapsen ääni -selvityksessä lapset, jotka arvioivat perheensä olevan pienituloiset, kertoivat perustarpeiden, kuten ruuan tai vaatetuksen, puutteesta.²⁰⁸ Selvityksen mukaan lasten huoli vanhempiensa pärjäämisestä ja omasta tulevaisuudesta on lisääntynyt huomattavasti.²⁰⁹

4.4 MARGINALISOIDUT IHMISRYHMÄT OVAT SUUREMMASSA EPÄVARMAN ASUMISEN RISKISSÄ

"Minulla oli asiakkaana kuusihenkinen maahanmuuttajaperhe, joka asui 30 neliön yksiössä puolitoista vuotta. Kaksi alle kouluikäistä, vammaisuutta toisella lapsella. He olivat ennen meille tuloa yrittäneet saada apua eri neuvontapaikoista ja tahoilta, joissa heille haettu asuntoja ja autettu muutoinkin – kuitenkin siinä onnistumatta. Ihmettelen, miten perheelle ei ole saatu perheelle sopivaa asuntoa."

Järjestön edustaja, joka työskentelee maahanmuuttaneiden kanssa²¹⁰

"Niillä ihmisillä, jotka meidän palvelujärjestelmämme on jo monta kertaa pettänyt, niin niillä menee entistä huonommin. Ne ihmiset, joilla on haavoittavia sosiaalisia olosuhteita, niin he ovat entistä vaikeammassa olosuhteissa asuntomarkkinoilla. He kilpailevat niistä samoista asunnoista muiden kanssa asuntomarkkinoilla."

Asunnottomuuden erityisasiantuntija²¹¹

Amnestyn haastattelemat järjestöjen edustajat, sosiaalityöntekijät ja asumisneuvojat tunnistivat useita ihmisryhmiä, joilla oli riittämättömän asumisen riski jo ennen nykyisen vaalikauden leikkauksia, ja jotka ovat nyt muita suuremmassa riittämättömän asumisen riskissä sosiaaliturva- ja sosiaalipalveluleikkausten vuoksi. Näitä ihmisryhmiä ovat: ihmiset, joilla on vakava päihderiippuvuus; ihmiset, joilla on vakava mielenterveyden häiriö; nuoret aikuiset, jotka ovat olleet lastensuojelusiakkaita; vankilasta vapautuvat vangit; etnisiin

²⁰² Pelastakaa Lapset, *Lapsen ääni 2024: Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta*, 2024, s. 20.

²⁰³ Shelter, *The Impact of Homelessness and Bad Housing on Children's Education: A View from the Classroom*, 2018.

²⁰⁴ Helsinki, "Helsingin lasten muutot lapsuusaikana: ketkä muuttavat ja milloin?", 9.12.2024.

²⁰⁵ Helsinki, "Erituloisten lapsiperheiden asuminen Helsingissä eriyty lasten iän myötä – poismuutto yleisintä keskituloisilla", 9.12.2024.

²⁰⁶ Marja Lindberg et al., "Financial Stress and Subjective Wellbeing among Children -Evidence from Finland", 2020, Child Indicators Research Vol.14 (2), s. 799, 814.

²⁰⁷ Marja Lindberg et al., 2020, s. 815.

²⁰⁸ Pelastakaa Lapset, *Children's Voice 2024. Summary of results*, 2024, s. 1.

²⁰⁹ Pelastakaa Lapset, *Lapsen ääni 2024: Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta*, 2024, s. 26; Pelastakaa Lapset, *Children's Voice 2024. Summary of results*, 2024, s. 3.

²¹⁰ Haastattelu 30.10.2024.

²¹¹ Haastattelu 5.12.2024.

vähemmistöihin kuuluvat ihmiset; sateenkaari-ihmiset; sekä maahanmuuttaneet ja maahanmuuttajataustaiset ihmiset. Nämä ovat ihmisryhmiä, jotka ovat alttiita syrjinnälle ja marginalisoinnille Suomessa.

Maahanmuuttaneiden ihmisten kokemus asunnottomuus on vähentynyt vuodesta 2015 lähtien, lukuun ottamatta vuotta 2023, jolloin maahanmuuttaneiden asunnottomuus lisääntyi äkillisesti 34 % ja 831 henkilöä koki asunnottomuutta.²¹² Vuonna 2024 maahanmuuttaneiden asunnottomuus väheni hieman ja asunnottomuutta koki yhteensä 794 maahanmuuttanutta ihmistä.²¹³ Maahanmuuttaneet muodostavat merkittävän osuuden asunnottomuutta kokevista lapsiperheistä.²¹⁴ Asumiskustannusrasitteisuus ja ahdas asuminen ovat Suomessa yleisempiä maahanmuuttaneilla ihmisillä.²¹⁵

Maahanmuuttaneiden asunnottomuus korostuu Helsingissä, jossa asuu 25 % Suomen maahanmuuttaneista ihmisistä.²¹⁶ Maahanmuuttaneet kokevat Helsingissä myös niin sanottua piiloasunnottomuutta²¹⁷, joka tarkoittaa sellaista asunnottomuutta, jossa henkilö joutuu väliaikaisesti majoittumaan perheenjäsenien, ystävien, tuttavien tai vieraiden ihmisten luona.

Asunnottomuuspalveluita laaja-alaisesti tarjoava Sininauhasäätiö arvioi, että asumistukileikkaukset vaikuttavat maahanmuuttaneisiin suoraan ja epäsuoraan.²¹⁸ Koska maahanmuuttaneet voivat kokea syrjintää asuntomarkkinoilla, heidän on entistä vaikeampaa löytää kohtuuhintaista asumista kiristyneillä kohtuuhintaisten asuntojen markkinoilla.

Suomessa on tarve maahanmuuttaneiden asumisneuvontapalveluille, sillä osalla on puutteellinen suomen kielen taito tai riittämättömät digitaaliset taidot verkkopalveluiden käyttämiseksi.²¹⁹ Helsingin kaupunki on myös asunnottomuustyössään arvioinut, että maahanmuuttajien asumisneuvonnan tarvetta voi lisätä vaillinaisen tieto omista oikeuksista ja vaikeudet palveluiden käytössä.²²⁰

Useimmat paperittomina Suomessa elävät ihmiset kokevat asunnottomuutta, vaikka heitä ei näykään asunnottomuustilastoissa.²²¹ Paperittomina eläville ihmisille ei juurikaan ole väyliä pois asunnottomuudesta ja he kokevat mittavia ongelmia vakaan asumisen saavuttamisessa.²²² Lain mukaan paperittomina elävät ihmiset ovat oikeutettuja vain tilapäisen asumisen palveluihin, kuten hätämajoituksen tai asumispäivystyksen palveluihin.²²³ Useimmat paperittomina elävät ihmiset asuvat pääkaupunkiseudulla.

Paperittomina elävät ihmiset on suljettu riittävien palveluiden ja demokraattisen osallistumisen ulkopuolelle.²²⁴ Jatkuva ulossulkeminen elämän eri alueilta tekee paperittomina elävien ihmisistä erityisen haavoittuvia hyväksikäytölle, marginalisoinnille ja syrjinnälle.

Useimmat paperittomina elävät ihmiset majoittuvat väliaikaisesti ystävien tai tuttavien luona. Osa hakeutuu hätämajoituspalveluihin. Paperittomina eläviä ihmisiä ei päästetä useimpiin hätämajoitusyksiköihin, mutta suurimmissa kaupungeissa, kuten Helsingissä ja Espoossa, on erillisiä hätämajoituksia paperittomina eläville ihmisille. Vuonna 2024 Helsingissä oli hätämajoituksessa noin 386 paperittomina elävää ihmistä.²²⁵

Käytännössä paperittomina eläville ihmisille on hyvin vähän tapoja päästä pois asunnottomuudesta. He eivät voi saada henkilötunnusta, joka tarvitaan vuokrasopimuksen allekirjoittamiseksi.²²⁶ Heillä ei myöskään ole oikeutta työntekoon, minkä vuoksi vakaa asuminen on heille liian kallista.²²⁷ Pääasiallinen keino paperittomina eläville ihmisille asumisen turvaamiseen on ollut oleskelun laillistaminen ja sen jälkeen asumisen järjestäminen. Pääministeri Orpon hallituksen useat lakihankkeet ovat asiantuntijoiden, mukaan

²¹² Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 17.

²¹³ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 18.

²¹⁴ Sininauhasäätiö, *Migrants' pathways into homelessness in Finland's Capital Region*, 2024.

²¹⁵ Eurostat, *Housing cost overburden rate of people aged 18 years or over, by citizenship, 2023 (%)*, päivämätön; Eurostat, *Overcrowding rate of people aged 18 years or over, by citizenship, 2023 (%)*, päivämätön; Pasi Saukkonen, *Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2022*, 2024, s. 35-37.

²¹⁶ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, s. 6.

²¹⁷ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, s. 6.

²¹⁸ Sininauhasäätiö, 'Uutta tutkimustietoa maahanmuuttaneiden asunnottomuudesta', 13.6.2024.

²¹⁹ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 6.

²²⁰ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 6.

²²¹ Helsinki, *Paperittomien sosiaalipalvelut Helsingissä*, s. 18.

²²² Helsinki, *Paperittomien sosiaalipalvelut Helsingissä*, s. 18.

²²³ Helsinki, *Paperittomien sosiaalipalvelut Helsingissä*, s. 18.

²²⁴ Marja Katisko et al., *Paperittomien henkilöiden sosiaaliset oikeudet Suomessa*, 2023, s. 12.

²²⁵ Helsingin kaupungilta tietopyynnöllä saadut tiedot, 6.2.2025.

²²⁶ Sininauhasäätiö, *Migrants' pathways into homelessness in Finland's Capital Region*, 2024, s. 36.

²²⁷ Sininauhasäätiö, *Migrants' pathways into homelessness in Finland's Capital Region*, 2024, s. 36.

lukien Amnesty Internationalin, mukaan tehneet laillisen oleskeluoikeuden saamisesta huomattavasti vaikeampaa ja tulevat lisäämään paperittomina elävien ihmisten määrää Suomessa.²²⁸

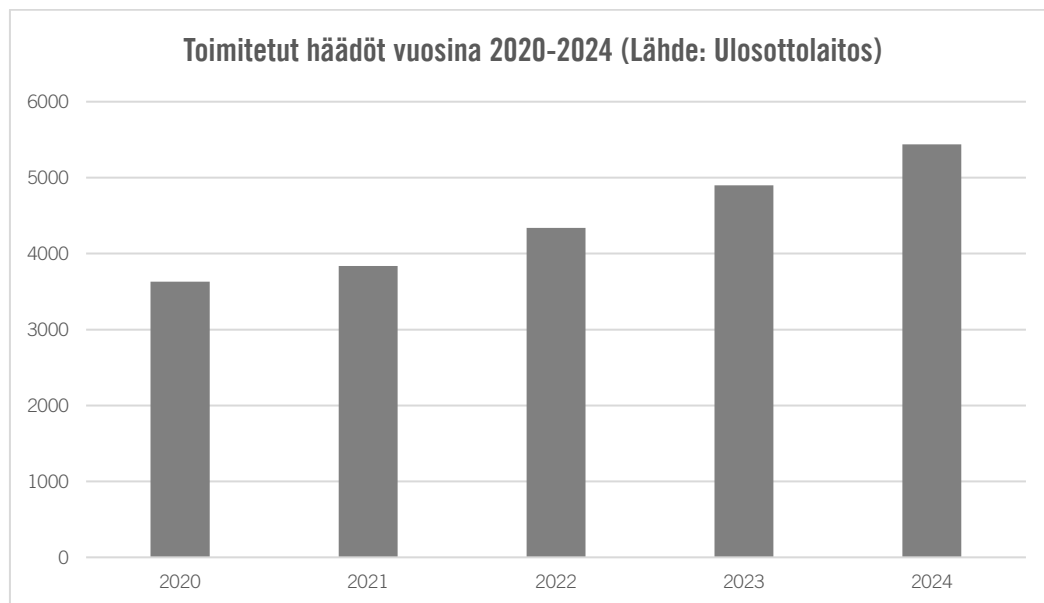
4.5 HÄÄTÖJEN MÄÄRÄ ON LISÄÄNTYNYT

“Sain hädän, koska mulla ei vaan ollut tarpeeksi rahaa. Asumistukea oli leikattu, kaikkea on leikattu. Rahaa ei ollut tarpeeksi ennenkään [leikkauksia]. Silti täytyy ostaa asioita, ihan perusjuttuja, ei mitään sen hienompaa.

Ne sanoo, 'mene töihin, ihan mihin vaan hommiin'. Ei niitä töitä ole, ainakaan mulle. Yritän nyt päästä lääkärille ja hoitaa terveysasiat kuntoon. Ehkä niitä töitäkin sitten löytyy.”

52-vuotias asunnottomuutta ja työttömyyttä kokeva mies, Helsinki²²⁹

Vuokraveloista johtuvat häädöt voivat olla yksi askel asunnottomuuteen. Kansainväliset ihmisoikeusnormit ovat selkeät – ihminen ei saa joutua hädän vuoksi asunnottomaksi tai alttiiksi muille ihmisoikeusloukkauksille.²³⁰ Vuonna 2024 Suomessa pantiin toimeen 5439 häätöä, mikä on 11 % enemmän kuin edeltävänä vuotena.²³¹

Häätöjen määrä on lisääntynyt erityisesti suuremmissa kaupungeissa. Häätöjen määrä lisääntyi vuonna 2024 Espoossa 28 %, Helsingissä 23 %, Jyväskylässä 15 %, Lahdessa 15 %, Vantaalla 14 %, ja Kuopiossa 13 %.²³²

Häätöjen lisääntyminen on verrattain uusi ilmiö, sillä niiden määrä oli suhteellisen vakaa, alle 4000 vuodessa, vuosina 2013–2021.²³³ Koronapandemian alusta vuodesta 2020 lähtien häätöjen määrä on

²²⁸ Näihin lakihankkeisiin lukeutuvat mm. lukuisat kiristykset ulkomaalaislakiin, kotikuntalain kiristykset ja merkittävä vastaanottorahan leikkaus. Amnesty International Suomen osasto, Lausunto: Hallituksen esitysluonnos laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta, 28.1.2025, s. 5.

²²⁹ Haastattelu 27.11.2024.

²³⁰ CESCR, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions, E/1998/22, Para 16.

²³¹ Ulosottolaitokselta tietopyynnöllä saadut tilastot, 17.1.2025.

²³² Ulosottolaitokselta tietopyynnöllä saadut tilastot, 17.1.2025.

²³³ Ilta-lehti, Yhä useampi häädetään Suomessa kotoaan – Yksi syy on ylitse muiden: "Kyllä jokaisen pitäisi ymmärtää...", 7.2.2024.

vähitellen lisääntynyt useina peräkkäisinä vuosina monissa suuremmissa kaupungeissa, kuten Espoossa, Vantaalla, Turussa, Tampereella, Jyväskylässä ja Helsingissä.²³⁴

Häätöjen lisääntyminen viittaa ihmisten kasvaviin vaikeuksiin pärjätä asumiskustannusten kanssa ja asumisen vakauden heikentymiseen. Yhä useammat ihmiset kokevat epävarmaa asumista. Aran vuonna 2023 vuokranantajille tekemässä kyselyssä vuokravelka oli syynä 89 % häädöistä.²³⁵

HÄÄTÖPROSESSI

Vuokranantajalla on oikeus purkaa vuokrasopimus, mikäli vuokralainen laiminlyö vuokran maksamisen säädetyssä tai sovitussa ajassa.²³⁶ Kahden tai kolmen kuukauden vuokran maksamatta jättäminen voi johtaa vuokrasopimuksen purkuun ilman erillistä varoitusta.²³⁷

Sopimuksen purkamisen jälkeen vuokralaiselle annetaan yleensä kaksi viikkoa aikaa muuttaa pois vapaaehtoisesti.²³⁸ Mikäli vuokralainen ei muuta pois vapaaehtoisesti, vuokranantaja voi hakea kärjäoikeudesta häätötuomiota. Vuonna 2021 häädön käsittely kärjäoikeudessa kesti keskimäärin kaksi kuukautta ja kolme viikkoa.²³⁹

Häätötuomio velvoittaa asukasta muuttamaan pois asunnosta ja maksamaan koituneet velat.²⁴⁰ Vuokralainen voi valittaa kärjäoikeuden häätötuomiosta hovioikeuteen.²⁴¹ Oikeusapua on saatavilla pienituloisille Suomessa maksuttomasti tai tuloihin perustuvaa omavastuuta vastaan.²⁴² Lisäksi saatavilla on maksutonta oikeudellista neuvontaa puhelimitse.²⁴³

Häätötuomion panee toimeen Ulosottolaitos, joka lähettää asukkaalle muuttokehotuksen. Asukasta veloitetaan muuttamaan yleensä kahden tai kolmen viikon kuluessa.²⁴⁴ Ulosottoviranomainen voi pyynnöstä lykätä muuttopäivää yksilöllisen arvioinnin perusteella.²⁴⁵

Mikäli asukas ei ole muuttanut asunnosta annettuun määräaikaan mennessä, ulosottoviranomainen toteuttaa häädön tyhjentämällä asunnon asukkaan omaisuudesta.²⁴⁶

Häätöprosessi voidaan pysäyttää, mikäli vuokranantaja ja vuokralainen pääsevät sopimukseen vuokravelan maksusta. Asumisneuvonta voi olla tärkeänä apuna neuvottelemassa maksusuunnitelmasta ja muista toimista häädön pysäyttämiseksi.

Myös omistusasunnosta voi saada häädön, mikäli omistaja ei esimerkiksi kykene maksamaan vastikkeita. Tällaisissa tapauksissa asunnon haltuunotto on viimesijainen keino, jota ei saa tehdä vähäisten rikkomusten vuoksi.²⁴⁷

Häätöjen kasautuvat kustannukset aiheuttavat mittavan taakan paitsi henkilöille, joita häädöt koskettavat, myös laajemmin asuntomarkkinoille. Häätöprosessi kestää keskimäärin 8,5 kuukautta ja maksaa Aran julkaiseman tutkimuksen mukaan noin 6300 euroa.²⁴⁸ Kun häädön kokonaiskuluihin lasketaan mukaan kertyneet vuokravelat ja menetetyt vuokratulot, kokonaiskulut ovat noin 10 600 euroa.²⁴⁹ Tämä tarkoittaa, että vuonna 2024 toimitetuista 5439 häädöstä koitui kokonaisuudessaan kuluja yli 57 miljoonaa euroa.

Häädön kulut koituvat periaatteessa vuokralaiselle, mutta kun merkittävä osa häädöistä johtuu vuokraveloista ja vuokralaisen rahattomuudesta, suurin osa kuluista jää käytännössä vuokranantajille.²⁵⁰ Lopulta häätöjen kulut päättyvät vuokralaisille nousevien vuokrien muodossa.²⁵¹ Suuri osa toimitetuista häädöistä tapahtuu

²³⁴ Yle, Häädöt lisääntyvät vauhdilla – asunnottomien auttaja: ”Ihmisillä on hätä”, 18.2024; MTV Uutiset, Häädöt lisääntyneet uhkaavasti – hintalappu jopa useita tuhansia euroja, 8.10.2024.

²³⁵ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 12.

²³⁶ Jotta vuokranantaja voi purkaa vuokrasopimuksen vuokravelkojen takia, maksun laiminlyönti ei voi olla vähäistä, sillä lain mukaan ”jos purkamisperusteen aiheuttaneella menettelyllä on vähäinen merkitys, ei oikeutta vuokrasopimuksen purkamiseen kuitenkaan ole”. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta, 481/1995, 61.1 §, 61.3 §.

²³⁷ Kilpailu- ja kuluttajavirasto, *Revoking a contract of lease*, päiväämätön. Kts. myös Takuusäätiö, *Mitä tehdä, jos häätö uhkaa?*, 5.11.2024.

²³⁸ Takuusäätiö, *Mitä tehdä, jos häätö uhkaa?*, 5.11.2024.

²³⁹ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 14.

²⁴⁰ Takuusäätiö, *Häädön eteneminen*, päiväämätön.

²⁴¹ Tuomioistuineläitos, *‘Procedural stages of the case at the court of appeal’*, 5.2.2021.

²⁴² Oikeusapu, *‘Public legal aid: Means-testing’*, päiväämätön.

²⁴³ Oikeusapu, *‘Telephone advice’*, päiväämätön.

²⁴⁴ Ulosottokaari, 705/2007, Luku 7, 2 § ja 4 §. Kts. myös Ulosottolaitos, *Eviction*, päiväämätön.

²⁴⁵ Ulosottolaitos, *Eviction*, päiväämätön.

²⁴⁶ Ulosottokaari, 705/2007, Luku 7, 5–6 §. Kts. myös Vuokralaiset ry, *Eviction*, päiväämätön.

²⁴⁷ Asunto-osakelaki, 1599/2009, Luku 8, 2.2 §.

²⁴⁸ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 14.

²⁴⁹ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 22.

²⁵⁰ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 14, 24.

²⁵¹ Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 24.

sosiaalisesti tuetusta asuntokannasta, joista osa on kuntien omistuksessa.²⁵² Korkeat häätökustannukset johtavat siten korkeampiin vuokriin sosiaalisesti tuetussa asuntokannassa. Vuonna 2024 vuokrat nousivat sosiaalisesti tuetussa asuntokannassa enemmän kuin vapailla asuntomarkkinoilla.²⁵³

Häädöillä on pitkäaikaiset ja vakavat vaikutukset paitsi yhteiskunnan tasolla myös yksilölle itselleen. Häätöuomio johtaa aina maksuhäiriömerkintään.²⁵⁴ Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa vuokra-asunnon saantia ja kotivakuutuksen hankkimista.²⁵⁵ Puhelinliittymä- tai muussa sopimuksessa maksuhäiriömerkinnän saanutta vaaditaan yleensä maksamaan ennakkomaksu tai vakuus,²⁵⁶ joka voi vaikeuttaa arkisten palveluiden käyttöä. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Iltan julkaiseman nuorten aikuisten maksuhäiriömerkintöjä koskevan rekisteritutkimuksen mukaan maksuhäiriömerkinnät liittyvät heikkoon koulutustaustaan, aiempiin toimeentulovaikeuksiin, mielenterveysongelmiin ja työelämän ulkopuolelle jäämiseen.²⁵⁷ Maksuhäiriömerkinnät myös vahvistavat perhetaustaan perustuvaa eriarvoisuutta ja heikentävät vaikeista lähtökohdista tulevien ihmisten mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa.²⁵⁸

“Jos [kaupungin omistamassa vuokratyöväestössä] niin sanotusti menee pyrstölleen ja sieltä tulee häätö, niin on semmoinen epävirallinen persona non grata, tai sitten ei ainakaan mikään ARA-rahoitteinen taho tule tarjoamaan asuntoa, näin kärjistetyksi sanottuna.”

Diakoniatyöntekijä²⁵⁹

“Kela käskee hakemaan asuntoja Lumolta tai Satolta tai vastaavilta, mutta jos olet menettänyt luottotiedot, niin se on turhaa ja tiedät sen. Ne tarkistaa luottotietosi. Kela käskee silti hakea niitä asuntoja, mikä on ihan älytöntä.”

55-vuotias työttömyyttä kokeva yksinhuoltaja, Helsinki²⁶⁰

“Jouduin jonkun aikaa asumaan äidin luona sen takia vaan, että en saanut mistään asuntoa. Ei ollut luottotietoja, mutta Kela ei suostunut huomioimaan sitä.”

34-vuotias opiskelija, Espoo²⁶¹

Kolme neljästä haastatellusta diakoniatyöntekijästä tunnisti heidän asiakkaillaan olleen vakavia vaikeuksia löytää uutta asuntoa häädön jälkeen.²⁶² Kysyttäessä suurimpia haasteita asunnon löytämisessä asunnon menetyksen jälkeen, asumisneuvot, diakonit ja kansalaisjärjestöjen edustajat mainitsivat useimmiten esteiksi maksuhäiriömerkinnät, kovan kilpailun kohtuuhintaisista asunnoista, heikon suomen kielen taidon sekä heikot digitaidot.²⁶³

4.6 ASUNNOTTOMUUS ON LISÄÄNTYNYT ENSIMMÄISTÄ KERTAA YLI VUOSIKYMMENEEN

“Kannan huolta siitä, että samalla kun hallitus tekee leikkauspolitiikkaa, niin samalla leviää laajemmin yksilön vastuun korostamisen retoriikka.

Se on todella haitallista, koska jos asunnottomuus merkittävästi kasvaa, niin se on meidän kaikkien ongelma.”

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon asiantuntija²⁶⁴

²⁵² Taru Aihinen et al., *Selvitys häätöjen kustannuksista*, Ara, 2023, s. 25.

²⁵³ Tilastokeskus, *‘ARA-vuokrat nousivat vapaarahoitteisia vuokria enemmän vuonna 2024’*, 16.1.2025.

²⁵⁴ Takuusäätiö, *Häädön eteneminen*, päivämätön.

²⁵⁵ Kilpailu- ja kuluttajavirasto, *Maksuhäiriömerkintä*, päivämätön.

²⁵⁶ Kilpailu- ja kuluttajavirasto, *Maksuhäiriömerkintä*, päivämätön.

²⁵⁷ Aapo Hiilamo et al., *“Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät – rekisteritutkimus ikäkohorteilla 1987 ja 1997”*, Iltan tutkimukset 2021:2, s. 40.

²⁵⁸ Aapo Hiilamo et al., *“Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät – rekisteritutkimus ikäkohorteilla 1987 ja 1997”*, Iltan tutkimukset 2021:2, s. 40.

²⁵⁹ Haastattelu 25.11.2024.

²⁶⁰ Haastattelu 10.1.2025.

²⁶¹ Haastattelu 12.12.2024.

²⁶² Haastattelu marras-joulukuussa 2024.

²⁶³ Haastattelut marras-joulukuussa 2024.

²⁶⁴ Haastattelu 8.1.2025.

“Kun asunnottomuudesta tulee valtavirtaisempaa, niin asunnottomuutta ryhdytään pitämään hyväksyttävänä riskinä.

Jos tuloköyhyys on hyväksyttävä peruste asunnottomuudelle, niin kohta meillä on pitkäaikaisesti asunnottomia tuloköyhiä ihmisiä.”

Asunnottomuuden erityisasiantuntija²⁶⁵

Vuonna 2024 asunnottomuus lisääntyi Suomessa ensimmäistä kertaa yli vuosikymmeneen. Asunnottomuus lisääntyi koko maan tasolla 11 %, mutta asunnottomuuden kasvussa oli merkittäviä maantieteellisiä eroja, sillä joissain kaupungeissa kasvu oli jyrkkää, kun taas joissain kaupungeissa kasvu oli pientä tai asunnottomuus väheni hieman.²⁶⁶ Ulkona yöpyvien ihmisten määrä lisääntyi Helsingissä ensimmäistä kertaa sitten koronavuoden 2021.²⁶⁷

Valtaosa niistä kunnista, joissa asunnottomuus lisääntyi, kertoi kolme pääasiallista syytä kasvulle:

1. pienten ja kohtuuhintaisten asuntojen puute,
2. sosiaaliturvaleikkaukset, sekä
3. korkeat asumis- ja muut elinkustannukset.²⁶⁸

Vuonna 2024 Suomessa tunnistettiin uusi asunnottomuutta kokeva ihmisryhmä: pienituloiset ihmiset, joilla ei ole merkittäviä sosiaalisia tai terveydellisiä ongelmia, kuten päihderippuvuutta.²⁶⁹

“Kuinka kauan asunnottomuutta kestää ilman, että sitä hoitaa päihteillä? Pienituloisuuteen liittyvä asunnottomuus syöksee näitä ihmisiä myös työelämän ulkopuolelle. Ja se taas lisää palveluiden tarvetta.”

Asunnottomuuden erityisasiantuntija²⁷⁰

Vuonna 2024, **78 % asunnottomuutta kokevista oli miehiä.**²⁷¹ Sukupuolierot näkyvät myös aiempien vuosien tilastoissa. Asunnottomuutta kokevat Suomessa pääasiallisesti miehet. **Naisten asunnottomuus on leimallisesti piiloasunnottomuutta.**²⁷²

Selvitysten mukaan naisille saatetaan asunnon menetyksen jälkeen tarjota tilapäistä asumista miesten ja naisten yhteisyksiköissä, ja naiset saattavat mieluummin valita yöpyä sukulaisten tai ystävien luona.²⁷³ Helsingin kaupungin raportin mukaan monet ulkona yöpyvät naiset eivät hakeudu hätämajoitukseen, koska kokevat sen turvattomaksi tai itselleen sopimattomaksi.²⁷⁴ Kun asunnottomuutta kokeville tarkoitettuja tapaamispaikkoja ovat myös miesvaltaisia, naiset saattavat jäädä taka-alalle.²⁷⁵ Tämä voi johtaa siihen, että naisten piiloasunnottomuutta ei rekisteröidä, vaikka se kestäisi vuosia.²⁷⁶ Helsingissä on arvioitu, että naisten tilapäisen asumisen tarve johtuu useimmiten lähisuuhdeväkivallasta.²⁷⁷

Asunnottomuutta kokevia lapsiperheitä oli 110 vuonna 2024, mikä merkitsee 11 % laskua edeltävään vuoteen.²⁷⁸ On tosin huomioitava, että lapsiperheiden asunnottomuutta koskevat Aran luvut eivät ole luotettavia, sillä osa kunnista, kuten neljänneksi suurin kaupunki Vantaa, ei pysty raportoimaan lapsiperheasunnottomuuden määrää.²⁷⁹ Asunnottomuustilastot perustuvat Suomessa vapaaehtoiseen kuntakyselyyn. Kunnilla ei ole lakisäätöistä velvollisuutta asunnottomuuslaskujen keräämiseen tai luovuttamiseen. Vuonna 2024, 81 % kunnista vastasi Aran asunnottomuuslaskuun, eli lähes viidesosasta

²⁶⁵ Haastattelu 5.12.2024.

²⁶⁶ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 5.

²⁶⁷ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 21.

²⁶⁸ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 5.

²⁶⁹ Helsingin Sanomat, 'Kodittomaksi jää Helsingissä yhä useammin ihminen, jolla ei ole päihdeongelmaa', 10.2.2025.

²⁷⁰ Haastattelu 5.12.2024.

²⁷¹ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 18.

²⁷² Piiloasunnottomuus viittaa tilanteeseen, jossa henkilö on kirjoilla jossain asunnossa, mutta ei eri syistä pysty asumaan siellä, vaan tosiasiallisesti majoittuu väliaikaisesti esimerkiksi perheenjäsenen, ystävien tai vieraiden ihmisten luona. Leena Lehtonen, "NEA – Nais erityisyys asunnottomuustyössä", teoksessa Leena Lehtonen et. al., *Kohti kotia ja turvaa – Nais erityisyys asunnottomuustyössä*, 2020, s. 40.

²⁷³ Leena Lehtonen, 2020, s. 45.

²⁷⁴ Helsinki, *Ulkona yöpyneiden asunnottomien henkilöiden tilanne Helsingissä syksyllä 2024: Etsivän lähityön sosiaalinen raportti*, luettu 11.3.2025, s. 9.

²⁷⁵ Leena Lehtonen, 2020, s. 40.

²⁷⁶ Riitta Granfelt, "Sosiaalityö kodin rakentamistyönä yhteiskunnan marginaaleissa", teoksessa Johanna Ranta et. al., *Tutkiva sosiaalityö: Sosiaalityön kodit ja kodit sosiaalityössä*, 2018, s. 67.

²⁷⁷ Helsinki, *Tilapäinen asuminen: Raportti 2023-2/2024*, 2024, s. 8.

²⁷⁸ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 5.

²⁷⁹ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 13.

kunnista ei saatu asunnottomuuslukuja.²⁸⁰ Suurin osa keskisuurista ja suurista kaupungeista kuitenkin osallistuu kyselyihin.²⁸¹

ASUNNOTTOMUUS HELSINGISSÄ

Helsingin kaupungin 2021–2025 strategian mukaan kaupunki tavoitteli asunnottomuuden poistamista vuoteen 2025 mennessä.²⁸² Vuosina 2019–2022 Helsingissä onnistuttiin vähentämään yksinelävien ihmisten asunnottomuutta lähes puolella ja lapsiperheiden sekä pariskuntien asunnottomuutta 38 %.²⁸³ Vuonna 2022 Helsingissä oli tilastojen mukaan alle 900 asunnottomuutta kokevaa yksinelävää ihmistä.²⁸⁴

Virallisiin asunnottomuuslukuihin ei sisälly paperittomina eläviä ihmisiä. Helsingissä oli hätämajoituksessa noin 130 paperittomana elävää ihmistä sekä Itä-Euroopasta tulleita haavoittuvassa asemassa olevia romaneja.²⁸⁵ Arvioiden mukaan Suomessa on useita tuhansia paperittomana eläviä ihmisiä sekä Itä-Euroopasta tulleita haavoittuvassa asemassa olevia romaneja, joista vain osa hakeutuu hätämajoitukseen.²⁸⁶ Suuri osa heistä kokee asunnottomuutta.²⁸⁷

Vaikka Helsinki on pyrkinyt poistamaan asunnottomuutta, noin joka viides asunnottomuutta kokevista ihmisistä on Helsingissä.²⁸⁸ Tämä johtuu pääasiassa siitä, että Helsinki on Suomen suurin kaupunki, jossa elää noin viidennes koko maan väestöstä.²⁸⁹

Pääministeri Orpon hallituksen leikkaustoimien vuoksi Helsingin tavoite poistaa asunnottomuus vaikuttaa toistaiseksi saavuttamattomalta. Vuonna 2024 asunnottomuus lisääntyi Helsingissä 7 %.²⁹⁰

PITKÄAIKAISASUNNOTTOMUUS

Aran (nykyisin Varke) mukaan pitkäaikaisasunnottomaksi katsotaan ihmiset, jotka ovat olleet asunnottomia vähintään yhden vuoden tai toistuvasti asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana.²⁹¹ Lisäksi Aran määritelmässä korostuu avun ja hoidon tarve: pitkäaikaisasunnottomuutta kokevalla ihmisellä on joko asumista vaikeuttava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma, tai hänen asunnottomuutensa on pitkittynyt asumisratkaisujen toimimattomuuden tai tukipalvelujen puuttumisen vuoksi.²⁹²

Pitkäaikaisasunnottomuus väheni Suomessa huomattavasti, noin 70 %, vuosina 2008–2023.²⁹³ Pääministeri Orpon hallituksen kauden alussa kesäkuussa 2023 asunnottomuus oli keskittynyt suuriin kaupunkeihin ja lähes kolmannes asunnottomuutta kokevista koki pitkäaikaisasunnottomuutta.²⁹⁴ Helsinki arvioi vuonna 2023, että asunnottomuuden merkittävä väheneminen oli johtanut asunnottomuuden kokonaisprofiilin muutokseen, jossa jäljelle oli jäänyt asunnottomuuden niin sanottu ”kova ydin”, jolla tarkoitettiin ensisijaisesti pitkäaikaisasunnottomuutta.²⁹⁵

Aran mukaan vuonna 2024 Suomessa oli 1010 pitkäaikaisasunnottomuutta kokevaa ihmistä ja luku on lähes samalla tasolla kuin vuonna 2023 (1018).²⁹⁶ Pitkäaikaisasunnottomuuden väheneminen ei siten ole täysin pysähtynyt, mutta se on hidastunut huomattavasti verrattuna aiempiin vuosiin. Pitkäaikaisasunnottomuus

²⁸⁰ Kunnat keräävät asunnottomuustietoja yhdestä tai useasta lähteistä, kuten sosiaalipalveluiden rekistereistä, kunnan vuokratyöehtöiden Asunnonhakijarekistereistä, palveluntuottajien asiakasrekistereistä, Kelan toimeentulorekistereistä ja väestötietorekistereistä. Kunnat ilmoittavat, kuinka paljon asunnottomia kunnassa on poikkileikkausajankohtana 15.11. Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 3.

²⁸¹ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 3.

²⁸² Helsinki arvioi, että jatkossakin tulisi olemaan ilman asuntoa ihmisiä, koska Helsinkiin hakeutuu uusia asunnottomuutta kokevia ihmisiä ja eri syistä asunnottomuutta kokevia tai asuntonsa menettäneitä ihmisiä, kuten paperittomina eläviä tai vuokravelan takia asuntonsa menettäneitä. Näin ollen kaupungissa olisi enintään 200 asunnottomuutta kokevaa ihmistä asunnottomuuden 'poistamisen' jälkeen. Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 4–5.

²⁸³ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 3.

²⁸⁴ Helsingin Sanomat, "Asunnottomien määrä lähes puolittui Helsingissä", 9.5.2023.

²⁸⁵ Helsingin Sanomat, "Asunnottomien määrä lähes puolittui Helsingissä", 9.5.2023.

²⁸⁶ Suomen Pakolaisapu, *Paperittomuus*, päiväämätön.

²⁸⁷ Helsingin kaupungilta saadut tiedot, 15.11.2024.

²⁸⁸ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024.

²⁸⁹ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 5.

²⁹⁰ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 9.

²⁹¹ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 26.

²⁹² Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 26.

²⁹³ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 5.

²⁹⁴ Ara, *Asunnottomat 2022*, 2023, s. 4–5.

²⁹⁵ Helsinki, *Toimenpideohjelma asunnottomuuden poistamiseksi 2023–2025*, 2023, s. 4.

²⁹⁶ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 5.

väheni yhä Helsingissä, mutta lisääntyi huomattavasti joissain muissa kaupungeissa, kuten Tampereella (79 % kasvu) ja Jyväskylässä (40 % kasvu).²⁹⁷

Ara on huomauttanut, että pitkäaikaisasunnottomuutta kuvaaviin lukuihin on syytä suhtautua ”erityisellä varauksella”, sillä kaikki kunnat eivät kykene antamaan luotettavia arvioita pitkäaikaisasunnottomuutta kokevien ihmisten määrästä ja todellinen luku saattaa olla jonkin verran suurempi.²⁹⁸ Syy tähän on, että pitkäaikaisasunnottomuuden tunnistaminen kunnissa edellyttää muun muassa henkilön asumishistorian ja asunnottomuuteen johtaneiden syiden kartoittamista.²⁹⁹

²⁹⁷ Ara, *Asunnottomat 2024*, 2025, s. 11.

²⁹⁸ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 6.

²⁹⁹ Ara, *Asunnottomat 2023*, 2024, s. 6.

5. PALVELUIDEN ON VAIKEA VASTATA KASVAVAAN TARPEESEEN

5.1 VAIKEUDET SAADA APUA SOSIAALIPALVELUISTA JA KELASTA

Vuonna 2025 joka viides SOSTEn julkaiseman Sosiaalibarometrin kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä kertoi ohjaavansa enemmän ihmisiä järjestöihin hakemaan apua.³⁰⁰ Sama ilmiö näkyi Amnesty:n tekemissä haastatteluissa.

“Sosiaalityö on vain neuvontaa ja jätetään heitteille. [Ne sanovat] ‘Hae toimeentulotukea, käy ruoka-avussa, eikä sinulla ole ketään kuka voisi auttaa jne. Ei voida muulla tavoin auttaa!’

Asunto on liipasimella kun vuokria korotetaan. Sosiaalityö ei auta. [Ne sanovat] ‘Selvitkää miten selviätte.’”

58-vuotias työttömyyttä kokeva, Jyväskylä³⁰¹

Ilmiö näkyi myös haastatteluissa diakoniatyöntekijöiden ja asumisneuvojen kanssa, jotka olivat myös huomioineet pitkien sosiaalityön jonojen olevan ongelma erityisesti välittömän hätäouhan alla olevien ihmisten kohdalla.

“Vaikuttaa siltä, että sosiaalitoimella ei ole kapasiteettia vastata ihmisten huoliin ja sitten ihmiset tulevat yhä enemmän meille.

Ihmisillä on avustustarpeita ihan peruslaskuihin: puhelinlaskuihin, sähkölaskuihin, lääkelaskuihin, vuokravelat. Yhä useammat ihmiset puhuvat vaikeuksistaan maksaa vuokraa.”

Diakoniatyöntekijä³⁰²

“Aikuissosiaalityössä voi olla pitkät jonot tai puutteelliset resurssit, mikä hidastaa avun saamista. Tämä on ongelmallista erityisesti kiireellisissä tilanteissa, kuten hätäouhan alla oleville asiakkaille.”

³⁰⁰ SOSTE, ‘Sosiaalibarometri 2025: Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikkaavat hyvinvointialueiden säästöjä – asiakkaita ohjataan järjestöihin, jotta alueet voivat hillitä menoja kasvu’, 26.2.2025.

³⁰¹ Kyselyvastaaja 28.11.2024.

³⁰² Haastattelu 28.11.2024.

SOSTEn Sosiaalibarometrin mukaan joka kolmas kyselyyn vastanneista sosiaali- ja terveysjohtajista kertoi, että ihmisiä ohjataan järjestöihin hakemaan apua nimenomaisesti hyvinvointialueen kustannusten hillitsemiseksi.³⁰⁴ Myös evankelis-luterilaisen kirkon rooli sosiaalisen tuen ja taloudellisen avun tarjoajana on kasvanut pääministeri Orpon hallituksen vaalikaudella.³⁰⁵ Tässä yhteydessä on todettava, että julkinen valta ei voi siirtää sille kuuluvia ihmisoikeusveloitteita kansalaisjärjestöille tai kirkolle edes taloudellisesti vaikeina aikoina.

Kokemus riittämättömästä sosiaalityön tuesta ei ole uusi ilmiö, sillä THL:n Terve Suomi -kyselytutkimuksen mukaan Suomessa on pitkään ollut koettua riittämättömyyttä sosiaalityöntekijöiden antamiin palveluihin.³⁰⁶ Vuonna 2022 yli 43 % naispuolisista kyselyn vastaajista ja yli 40 % miespuolisista vastaajista koki saaneensa riittämättömästi sosiaalityöntekijän ohjaus- ja neuvontapalveluita³⁰⁷, ja 62 % vastaajista koki, ettei ollut saanut sosiaalipalveluita riittävän nopeasti.³⁰⁸

“Aiemmin pystyit tapaamaan sosiaalityöntekijän ja kertomaan tilanteesi ja siihen johtaneet syyt. Nyt olet osa massaa, jonka oletetaan itse aiheuttaneen oman kurjuutensa.

Kelan konttoreita on lopetettu ja nykyisin henkilökohtaista palvelua on lähes mahdotonta saada. Yhteyttä Kelan asiakaspalveluun on vaikea saada.”

68-vuotias eläkeläinen, Vantaa³⁰⁹

Pitkäjänteisempi ja intensiivisempi sosiaalityö vaikeissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa voi auttaa heitä navigoimaan monimutkaisessa etuusjärjestelmässä³¹⁰ sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa ja varmistaa, etteivät he alikäytä palveluita ja etuuksia. Kelan tutkimuspäällikkö Antti Teittisen mukaan sosiaaliturvaetuksien alikäyttö on merkittävästi väärinkäyttöä suurempi ongelma.³¹¹ Tutkimuksen mukaan työttömyyttä kokevat alikäyttävät terveydenhuollon palveluita³¹², vaikka Suomessa työttömyyttä kokevilla on yleensä työllisiä heikompi terveys.³¹³

Kela on analysoinut asiakaskuntaansa ja arvioinut, että suurin osa sen asiakkaista (79 %) tarvitsee vain vähän henkilökohtaista palvelua saadakseen tarvitsemansa etuudet.³¹⁴ Pienempi osa Kelan asiakkaista (11 %) kokee elämänmuutoksia, jolloin he tarvitsevat vaihtelevasti tukea ja kolmanteen ryhmään kuuluvat (10 %) kokevat monenlaisia pitkäaikaisempia arjen haasteita, joiden vuoksi he tarvitsevat palveluita useilta eri viranomaisilta.³¹⁵ Viimeksi mainittu ryhmä hyötyisi pitkäaikaisemmasta ja intensiivisemmästä jalkautuvan sosiaalityön tuesta.

³⁰³ Haastattelu 10.12.2024.

³⁰⁴ SOSTE, 'Sosiaalibarometri 2025: Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikkaavat hyvinvointialueiden säästöjä – asiakkaita ohjataan järjestöihin, jotta alueet voivat hillitä menoimensä kasvua', 26.2.2025.

³⁰⁵ Evankelis-luterilainen kirkko, Kirkon tilastot: Kirkon diakonia on auttanut yhä useampaa alkuvuonna, 26.6.2024.

³⁰⁶ THL, Terve Suomi -kysely 2022, Niiden osuus (%) palvelua tarvinneista, jotka kokivat saaneensa sosiaalityöntekijän ohjaus- ja neuvontapalveluja riittämättömästi vuosina 2018, 2020 ja 2022.

³⁰⁷ THL, Terve Suomi -kysely, Niiden osuus (%) palvelua tarvinneista, jotka kokivat saaneensa sosiaalityöntekijän ohjaus- ja neuvontapalveluja riittämättömästi vuosina 2018, 2020 ja 2022.

³⁰⁸ THL, Terve Suomi -kysely, Sosiaalipalveluun riittävän nopeasti viimeisimmällä käynnillä päässeet (%).

³⁰⁹ Haastattelu 2.1.2025.

³¹⁰ Amnesty International & Ihmisoikeusliitto, "I live under constant duress and in a state of emergency – Inadequate social security in Finland", 2021, EUR 20/4804/2021, s. 25.

³¹¹ Helsingin Sanomat, "Rahaa olisi tarjolla, mutta moni ei hae sitä – Kela antaa paljastavan esimerkin", 22.1.2025.

³¹² Kela, "Terveyspalveluiden käyttö jopa puolittuu työttömäksi jäävillä – muut terveyspalvelut eivät paikkaa työterveyden puutetta", 23.8.2023.

³¹³ Kts. Amnesty International, "I know I won't get help — Inequality of healthcare in Finland", 2023, EUR 20/6899/2023, s. 23.

³¹⁴ Kela, "Asiakasymmärrys rakentuu tiedolle", päiväämätön, s. 4.

³¹⁵ Kela, "Asiakasymmärrys rakentuu tiedolle", päiväämätön, s. 4.

EHKÄISEVÄN JA TÄYDENTÄVÄN TOIMEENTULOTUEN MYÖNTÖKRITEERIEIN KAVENTUMINEN?

“Asiakkaiden kokemusten mukaan apua vuokravelkojen kattamiseen ei aina myönnetä, vaikka tilanne olisi akuutti ja uhkaksi johtaa häätöön.”

Asumisneuvoja³¹⁶

Hyvinvointialueiden sosiaalityö vastaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoitus on esimerkiksi turvata asumista tai lieventää ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvia vaikeuksia.³¹⁷ Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää harkittuihin menoihin toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi, kun taustalla on erityinen tarve tai olosuhde, esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saantia tai pitkäaikainen sairaus.³¹⁸ Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemisen edellytyksenä on se, että henkilö on ensin hakenut perustoimeentulotukea Kelasta.

Useat haastatellut kertoivat hakeneensa ehkäisevää toimeentulotukea asumiskuluihin, kuten sähkölaskun, vesilaskun tai vuokravelan kattamiseen, mutta ei ollut saanut tukea, vaikka olisi ollut akuutissa kriisitilanteessa asumisensa suhteen.

Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntäminen on vähentynyt huomattavasti joillain hyvinvointialueilla viime vuosina niin tuensaajakotitalouksien määrän kuin myönnettyjen tukisummien osalta.³¹⁹ Muutamit Amnestyn haastattelemissa sosiaalityöntekijöistä mainitsivat, että heidän hyvinvointialueellaan on epävirallisesti tiukennettu ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntökriteereitä. Sosiaalityöntekijät sanoivat, että heidän hyvinvointialueidensa talous on ollut alijäämäinen ja että kriteereitä on saatettu tiukentaa tästä syystä rahan säästämiseksi. Eräällä hyvinvointialueella työntekijä kertoi alueen päättäneen lisätä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämistä, sillä alueella on tunnistettu saajien sosiaaliturvaleikkauksista johtuva lisääntynyt taloudellinen ahdinko.

5.2 ASUMISNEUVONNAN TARVE ON LISÄÄNTYNYT

“Asiakkaiden määrän lisääntymiseen vaikuttavat asumisen kustannusten nousu ja Kelan kiristyneet tukikriteerit. Asiakkailta kasvava huoli asumisesta ja taloudellisesta tilanteesta.

Asumisneuvonta on tehokkainta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tätä tietoisuutta tulisi saada lisää asiakkaiden keskuuteen.”

Asumisneuvoja³²⁰

Asumiskustannusten kanssa kamppailevat ihmiset hakevat apua sosiaalityön ja järjestöjen lisäksi myös asumisneuvonnasta. Asumisneuvonnan tarve on kasvanut merkittävästi. Samaan aikaan valtion rahoitus julkiselle asumisneuvonnalle on puolitettu vuosittaisesta neljästä miljoonasta eurosta kahteen miljoonaan euroon.³²¹ Kova ry on arvioinut asumisneuvonnan rahoitustarpeen olevan noin 6–7 miljoonaa euroa vuodessa.³²² Asumisneuvonnan rahoitus vuodesta 2028 on toistaiseksi epävarma, sillä nykyrahoitus perustuu väliaikaiseen lakiin vuosille 2023–2027.³²³ Lisäksi STEA-rahoituksen leikkaukset vaikuttavat kansalaisjärjestöjen tarjoamaan asumisneuvontaan erityisryhmille, kuten maahanmuuttaneille.

Asumisneuvonta on matalan kynnyksen ohjausta asumisen asioissa, kuten asumiskustannusten hallinnassa, asuntojen hakemisessa tai asumisessa ilmenevien ongelmien selvittämisessä.³²⁴ Amnestyn haastattelemat asumisneuvojat ja asumisneuvonnan koordinaattorit kertoivat kysytyimpien palveluiden olevan: taloudellinen

³¹⁶ Haastattelu 10.12.2024.

³¹⁷ Laki toimeentulotuesta 1997/1412 8 §.

³¹⁸ Laki toimeentulotuesta 1997/1412 7 c §.

³¹⁹ Minna Kivipelto & Niina Tanner, “Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki” in *Toimeentulotuki 2020-luvulla: tavoitteena parempi viimesijainen turva* (toim. Paula Saikkonen & Susanna Munkkila), 2025, s. 84, 86.

³²⁰ Haastattelu 10.12.2024.

³²¹ Valtioneuvosto, *Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028*, VNS 2/2024 vp, s. 42.

³²² Kova ry, “Lausunto ympäristövaliokunnalle JTS:stä vuosille 2025–2028”, päiväämätön.

³²³ Laki asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027, 1036/2022.

³²⁴ Ara, “Mitä asumisneuvonta on?”, päiväämätön.

neuvonta asumiskustannuksissa; tuki vuokravelkaa koskevilla neuvotteluissa vuokranantajien kanssa; apu uuden asunnon etsinnässä; sekä tuki akuutissa asumiskriisissä, kuten akuutissa häätöuhassa.³²⁵

Asumisneuvontaa tarjoavat osa kunnista, osa hyvinvointialueista, kansalaisjärjestöt, osa vuokrataloyhtiöistä sekä säätiöt. Kunnilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta tarjota asumisneuvontaa, eikä sitä ole saatavilla kaikkialla. Asumisneuvonnan lisäksi saatavilla on jukista talous- ja velkaneuvontaa sekä erilaisia kansalaisjärjestöjen tarjoamia neuvontapalveluita.

Viisi kuudesta Amnestyn haastattelemaasta asumisneuvojasta totesi asumisneuvonnan asiakasmäärien kasvaneen huomattavasti vuonna 2024 ja asiakkaissa olevan aiempaa enemmän työssäkäyviä.³²⁶ Vuonna 2024 asumisneuvonnan asiakaskontaktien määrä kasvoi Helsingissä 49 % verrattuna vuoteen 2023.³²⁷ Rungas viidennes asiakkaista oli sellaisia, joilla oli ansiotuloja.³²⁸

Kaikki haastatellut asumisneuvojat kertoivat monilla asiakkailla olevan vuokranmaksuvaikeuksia pienten tulojen vuoksi, mikä on voinut johtaa vuokravelkaan.³²⁹ Näissä tapauksissa asumisneuvoja voi neuvotella asiakkaan ja vuokranantajan kesken maksusuunnitelmaa, jonka aikaansaaminen voi ehkäistä häädön toteutumisen. Mikäli asiakas on jo menettänyt asuntonsa, asumisneuvoja voi ohjata hänet asumispalveluihin ja auttaa etsimään uutta asuntoa.

HÄÄTÖJEN EHKÄISY OULUSSA

Oulu on yksi harvoista kaupungeista, joissa häätöjen määrä ei ole lisääntynyt viime vuosina, vaan häätöjen määrä jopa väheni hiukan (3 %) vuonna 2024, kohtuuhintaisen asumisen puutteesta huolimatta.³³⁰ Toisin kuin monissa muissa kaupungeissa, asunnottomuus ei lisääntynyt Oulussa vuonna 2024.³³¹

Monet asiantuntijat pitävät riittävää ja laadukasta asumisneuvontaa yhtenä syynä Oulun myönteiseen kehitykseen. Oulussa asumisneuvontaa tarjoavat muun muassa kaupunki, vuokrataloyhtiöt ja STEA-rahoituksella toimivat kansalaisjärjestöt. Kaupungin tarjoamassa asumisneuvonnassa on painotettu ennaltaehkäisyä ja taloudellisista ongelmista kärsivien ihmisten varhaista tavoittamista.³³²

Oulussa on myös hyödynnetty välivuokrausta, jossa kaupunki vuokraa asunnon esimerkiksi yksityisiltä vuokramarkkinoilta ja vuokraa asunnon sitten edelleen asukkaalle, joka sitoutuu vuokranmaksun lisäksi yksilöllisesti suunniteltuun ohjaukseen ja tukeen.³³³

Oulun kaupungin omistama vuokrataloyhtiö Sivakka tarjonnut kaikille asiakastehtävissä työskenteleville työntekijöilleen asumisneuvojan koulutuksen. Sivakka ei ole ulkoistanut vuokravalvontaa voittoa tavoittelevalle perintäyritykselle, jonka vuoksi se pystyy seuraamaan vuokravelkoja tiiviisti ja tavoittamaan aikaisessa vaiheessa ne asukkaat, joilla on vaikeuksia asumiskustannusten kanssa. Sivakka tekee myös kotikäyntejä matalalla kynnyksellä, erityisesti sellaisten asukkaiden luokse, joilla on ollut aiempia asumisen haasteita.³³⁴

³²⁵ Haastattelut marras-joulukuussa 2024.

³²⁶ Haastattelut marras-joulukuussa 2024.

³²⁷ Helsingin kaupungilta tietopyynnöllä saadut tiedot, 5.2.2025.

³²⁸ Helsingin kaupungilta tietopyynnöllä saadut tiedot, 5.2.2025.

³²⁹ Haastattelut marras-joulukuussa 2024.

³³⁰ Ulosottolaitokselta tietopyynnöllä saadut tilastot, 17.1.2025.

³³¹ Ara, *Asunnottomuus 2024*, 2025, s. 9.

³³² Kaleva, "Oulussa häätöjen määrä on laskenut, vaikka muualla maassa kasvu on ollut kovaa – kaupungin asumisneuvonnassa häätöjä saadaan estettyä yhä enemmän", 6.8.2024.

³³³ Erja Morottaja, VVA ry, "Häädöt lisääntyneet jo kolmatta vuotta", 9.12.2024.

³³⁴ Erja Morottaja, VVA ry, "Häädöt lisääntyneet jo kolmatta vuotta", 9.12.2024.

5.3 RIITTÄMÄTTÖMÄT PALVELUT ASUNNON MENETYKSEN JÄLKEEN

Lain mukaan hyvinvointialueiden on järjestettävä **tilapäistä asumista** sellaiselle henkilölle, joka tarvitsee lyhytaikaista, kiireellistä apua.³³⁵ Tilapäisen asumisen järjestäminen perustuu sosiaalipalveluissa tehtyyn yksilölliseen tarvearviointiin. Kun hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki arvioivat tilapäisen asumisen tarvetta, ne tarkastelevat henkilön taloudellista tilannetta, ja mikäli henkilön katsotaan voivan maksaa omasta majoituksestaan, tilapäistä asumista ei yleensä myönnetä.³³⁶ Pienituloisten ihmisten, joilla ei ole sosiaalisia ongelmia, voi olla vaikea saada tilapäisen asumisen palveluita, mikäli heidän katsotaan voivan kattaa itse majoituskulut.

“Olen tällä viikolla tavannut viisi tai kuusi juuri asunnottomaksi jäänyttä, joista neljä on työssäkäyviä. Ja meidän palvelumme ei ole suunnattu sellaisille työssäkäyville ihmisille, jotka eivät käytä päihteitä tai joilla ei ole vakavaa psykiatrista sairautta.”

Työssäkäyvien tuleminen hätmajoitukseen on ihan jättiläismäinen ongelma, koska kaupungilla ei ole mitään järjestelmää, missä heitä oikeasti autettaisiin. Eli katsotaan, että jos käyt töissä, niin sinulla on varaa maksaa itsellesi hotellimajoitus.”

Hätmajoituksessa työskentelevä sosiaaliohjaaja³³⁷

“Meidän asiakkaisamme näkyy väliinpuotoajaryhmä, jolla ei ole niin vakavia ongelmia, että he olisivat sosiaalityön avun tarpeessa tai tarvitsisivat tuettua asumista.”

He eivät kuitenkaan saa asuntoa normaaleilta vuokramarkkinoilta, koska lähes kaikilla vuokranantajilla on se linja, että jos on vuokravelkaa tai isoja velkoja muuten, niin ei voi saada asuntoa.”

Asumisneuvoja³³⁸

Lyhytaikaista majoitusta tarjotaan esimerkiksi **hätmajoituksissa tai asumispäivystyksissä**, jotka majoittavat ihmisiä lyhytaikaisesti yöksi tai pariiksi yöksi.³³⁹ Joillain alueilla hätmajoitusta on saatavilla vain hyvin rajatusti. Esimerkiksi Sisä-Suomen yhteistoiminta-alueella, joka on Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueiden 900 000 asukkaan yhteistoiminta-alue, oli vuonna 2024 vain yksi asumispäivystyksikkö.³⁴⁰ Varsinais-Suomen hyvinvointialueella, jossa on noin 500 000 asukasta, on vain yksi 16-paikkainen asumispäivystyksikkö.³⁴¹

Lapsiperheitä ei majoiteta hätmajoitukseen. Lain mukaan hyvinvointialueen on viivytyksettä tarjottava perheelle riittävää taloudellista tukea ja majoitusta, mikäli riittämätön toimeentulo tai asuminen johtaa lastensuojelutarpeeseen tai oleellisesti estää lapsen tai perheen kuntoutumista.³⁴² Perheiden tilapäismajoitusta järjestetään esimerkiksi yritysten tarjoamissa väliaikaisasunnoissa tai julkisesti omistetuissa tai järjestetyissä asumisyksiköissä, joissa perheet voivat saada tukea taloudelliseen tilanteeseensa ja apua pysyvemmän asunnon etsinnässä.³⁴³

Eduskunnan oikeusasiamies on tunnistanut useita ongelmia tilapäisessä asumisessa viime vuosina.³⁴⁴ Ongelmia on ollut muun muassa mielenterveyden häiriöiden tai vakavan päihderiippuvuuden kanssa elävien ihmisten pääsyssä asumispalveluihin koronapandemian aikana,³⁴⁵ lapsen edun turvaamisessa hätmajoituksen järjestämisessä,³⁴⁶ sekä pitkäaikaisasunnottomuutta kokevan asumispalveluiden järjestämisessä.³⁴⁷

³³⁵ Sosiaalihuoltolaki, 1301/2014, 21 §.

³³⁶ Helsinki, *Tilapäinen asuminen: Raportti 2023–2/2024*, 2024, s. 9.

³³⁷ Haastattelu 8.11.2024.

³³⁸ Haastattelu 15.11.2024.

³³⁹ Helsinki, 'Asunnottomien majoitus- ja asumispalvelut', päiväämätön.

³⁴⁰ Pirha, *Asunnottomuus ja asumisen ongelmat Sisä-Suomen yhteistyöalueella: Sosiaalinen raportti*, 2024, s. 34.

³⁴¹ Marika Lahtinen, Varha, 'Työikäisten sote-palvelujen ja aikuissosiaalityön tietofoorumi', 3.2.2025.

³⁴² Lastensuojelulaki, 417/2007, 35 §.

³⁴³ Helsinki, *Tilapäinen asuminen: Raportti 2023–2/2024*, 2024, s. 8–9.

³⁴⁴ EOAK/4099/2021, EOAK/2446/2020, EOAK/1709/2019, EOAK/2834/2016.

³⁴⁵ EOAK/2446/2020.

³⁴⁶ EOAK/4099/2021.

³⁴⁷ EOAK/1709/2019.

6. LOPUKSI

Kansainvälisen oikeuden mukaan kaikilla on oikeus riittävään asumiseen. Hallitusten tulee tehdä kaikkensa varmistaakseen, että tämä oikeus toteutuu jokaisen kohdalla poikkeuksetta.

Riittämätöntä asumista ei ole ainoastaan asunnottomuus. Jotta oikeus asumiseen toteutuu, tulee asumisen olla vakaata, riittävää ja kohtuuhintaista – sellaista, joka mahdollistaa muiden oikeuksien toteutumisen ja osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisena jäsenenä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen leikkauspolitiikalla on ollut suhteeton ja kielteinen vaikutus heikommassa ja marginalisoidussa asemassa olevien ihmisryhmien taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen. Oikeus riittävään asumiseen on heikentynyt merkittävästi.

Kohtuuttomien leikkaustoimien hintana ovat kielteiset ihmisoikeusvaikutukset. Leikkaukset sosiaaliturvasta, asumistuista, toimeentulotuesta, sosiaalipalveluista ja asumiseen liittyvistä palveluista ovat olleet vakavia ja äkkinäisiä. Kohtuuhintaisen asumisen tuotanto laskee yhä ja odotettavissa on asuntopula. Silti hallitus on leikkanut monista työkaluista, joilla kohtuuhintaisen asumisen tuotantoa voitaisiin tukea.

Vaikutus on selvä: asunnottomuus lisääntyy, yhä useampi joutuu yöpymään ulkona, asumiskustannusrasitteisuus yleisty ja asumisneuvonnan tarve kasvaa nopeasti. Tuhannet ihmiset kokevat riittämätöntä asumista ja asunnottomuutta.

Pääministeri Orpon hallituksen leikkauspolitiikka on tehnyt monille asumisesta epävarmempaa ja liian kallista. Leikkaukset ovat vaikuttaneet jo aiemmin marginalisoidussa ja syrjinnälle alttiissa asemassa oleviin ihmisiin, mutta myös työssäkäyviin. Hallitus oli jo lakiesityksiä laadittaessa tietoinen siitä, että leikkaukset tulevat kohdistumaan erityisesti pienituloisiin ihmisiin ja perheisiin. Hallituksen esityksessä toimeentulotuksessa huomioitavien asumismenojen kiristämiseksi sanotaan suoraan, että muutokset voivat lisätä häätöjen määrää ja ruoka-avun tarvetta.³⁴⁸

Asiantuntijat arvioivat riittämättömän asumisen ja kodinmenetysten todennäköisesti lisääntyvän jatkossakin taloudellisen ahdingon vuoksi. Siksi hallituksen tulee toimia nopeasti tilanteen korjaamiseksi. Hallitukselta tarvitaan myös pidemmän aikavälin toimia riittävän asumisen turvaamiseksi. Kun riski tuloköyhyydestä johtuvan asunnottomuuden ja kodinmenetysten lisääntymisestä kasvaa edelleen jatkuvan leikkauspolitiikan takia, pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen suunnatut ohjelmat eivät ole riittäviä. Hallituksen tulee pysäyttää oikeuksien heikentämisen suunta.

Suomen on toimittava noudattaakseen ihmisoikeusveloitettaan kunnioittaa, suojella ja turvata oikeutta riittävään asumiseen.

³⁴⁸ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta (HE 58/2023 vp), s. 18.

7. SUOSITUKSET

Amnesty International antaa seuraavat suositukset valtioneuvostolle, sosiaali- ja terveysministeriölle, ympäristöministeriölle, hyvinvointialueille ja kunnille:

KESKEISET SUOSITUKSET VALTIONEUVOSTOLLE

1. Hallituksen tulee sitoutua ihmisoikeusperustaiseen tavoitteeseen kaiken asunnottomuuden poistamisesta. Tavoitteena tulee olla kaiken asunnottomuuden poistaminen, ei ainoastaan pitkäaikaisasunnottomuuden. Paras tapa ennaltaehkäistä pitkäaikaisasunnottomuutta on ennaltaehkäistä kaikkea asunnottomuutta. Tämä tunnistaen on varmistettava politiikkajohdonmukaisuus kaikilla sektoreilla tavoitteen saavuttamiseksi.
2. Hallituksen on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin poistaakseen kohtuuhintaisen asumisen saatavuusongelmien juurisyyt. Hallituksen tulee kiireellisesti laatia tiekartta, jossa on konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä riittävän ja kohtuuhintaisen asumisen turvaamiseksi.
3. Hallituksen ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että oikeus sosiaaliturvaan ja riittävään elintason toteutuu kaikille.
 - Hallituksen on lopetettava ne leikkaustoimenpiteet, jotka kumulatiivisesti kohdentuvat samoille haavoittuvassa asemassa oleville ihmisryhmille.
 - Hallituksen tulee lopettaa sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytys. Palauttamalla etuustason ja elinkustannusten välinen yhteys voidaan parantaa riittävän elintason ja asumisen edellytyksiä.
 - Hallituksen tulee varmistaa, että asumistukien ja toimeentulotuen tasot ovat riittäviä ja että ne vastaavat kuntien todellista asumiskustannusten tasoa.
4. Hallituksen tulee turvata pysyvä asumisneuvonta lainsäädännöllä ja riittävällä rahoituksella. On harkittava erilaisten taloudellisten neuvontapalveluiden verkoston vahvempaa koordinoitua, jotta asiakkaat pääsisivät mahdollisimman varhaisessa vaiheessa taloudellisen velka- ja asumisneuvonnan piiriin. Palveluiden järjestämisessä on varmistettava haavoittuvien ja heikommassa asemassa olevien ryhmien huomioiminen.
5. Hallituksen tulee turvata riittävä rahoitus hyvinvointialueille ja Helsingille tukeakseen:
 - Riittäviä sosiaali- ja asumispalveluita ihmisille, joiden asuminen on epävarmaa tai jotka kokevat asunnottomuutta.
 - Riittäviä terveyspalveluita ihmisille, jotka kokevat asunnottomuutta tai ovat asunnottomuusriskissä, mukaan lukien riittävät mielenterveys- ja päihdepalvelut.
6. Hallituksen tulee noudattaa Suomen ihmisoikeusvelvoitteita ja varmistaa, että kukaan ei joudu hädän vuoksi asunnottomaksi.

7. Hallituksen on selvitettävä vaihtoehtoisia tapoja hyödyntääkseen täysimääräisesti käytettävissä olevat voimavarat ihmisoikeusveloitteiden täyttämiseksi esimerkiksi oikeudenmukaisen ja progressiivisen verotuksen keinoin.

SUOSITUKSET SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE

8. Ministeriön tulee arvioida kaikkien sosiaaliturvaleikkausten yhteis- ja kasautuvat vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset oikeuteen riittävään asumiseen.
9. Ministeriön on turvattava riittävät resurssit sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöille, mukaan lukien järjestöille, jotka tarjoavat tukea asunnottomuuden riskissä oleville ihmisille sekä asunnottomuutta ja riittämätöntä asumista kokeville ihmisille.
10. Ministeriön on ohjattava hyvinvointialueita turvaamaan ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen riittävä saatavuus. Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki ovat työkaluja marginalisoitumisen ja häätöjen ennaltaehkäisyssä.

SUOSITUKSET YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

11. MAL-sopimukseen tulee sisällyttää: a) sovittu kohtuuhintaisen asuntotuotannon vähimmäisosuus, b) sovittu erityisryhmille suunnatun asuntotuotannon vähimmäisosuus, sekä c) tavoite asunnottomuuden poistamisesta. Näiden toteutumista tulee seurata ja selvittää mahdollisia seuraamuksia noudattamatta jättämisestä.
12. Ministeriön tulee turvata asumisneuvonnan saatavuus ihmisryhmille, joilla on erityisiä tarpeita, kuten maahanmuuttaneille tai etnisiin vähemmistöihin kuuluville ihmisille. Asumisneuvonnan maanlaajuista saatavuutta on turvattava esimerkiksi puhelin- ja verkkoneuvonnalla. Tulee harkita laajemmin matalan kynnyksen yhteistoimipisteitä, joissa yhdessä toimipaikassa on saatavilla laajasti eri palveluita, kuten asumisneuvontaa, talous- ja velkaneuvontaa, sosiaalityötä, järjestöjen tukea sekä Kelan palveluita.
13. Ministeriön ja Varken tulee kehittää systemaattisempaa kansallista asunnottomuustilastointia yhteistyössä hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa, jotta tilastojen kattavuus paranisi ja saataisiin tarkempia tietoja lapsiperheiden kokemasta asunnottomuudesta. Kunnille tulee harkita lakisääteistä velvollisuutta asunnottomuustietojen raportointiin tilastoinnin luotettavuuden parantamiseksi. Eri ihmisryhmien, kuten paperittomana elävien, kokemaa asunnottomuutta koskevaa tiedonkeruuta ja raportointia tukee kehittää.
14. Ministeriön tulee varmistaa asunnottomuutta kokevien ja kokeneiden ihmisten, palveluntarjoajien sekä kansalaisyhteiskunnan tosiasiallinen osallistuminen ihmisoikeusperustaisen kansallisen asumis- ja asunnottomuusstrategian kehittämisessä. Ministeriössä tulee varmistaa, että riittävän asumisen oikeuden toteuttamisen tueksi on olemassa riittävä rahoitus ja hallinnolliset resurssit.

SUOSITUKSET HYVINVOINTIALUEILLE JA HELSINGIN KAUPUNGILLE

15. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on turvattava riittävä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen saatavuus häätöjen ja marginalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi.
16. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on turvattava oikea-aikainen pääsy asumispalveluihin eri elämäntilanteissa oleville ihmisille. Riittävät hätämajoitus- ja tilapäisen asumisen palvelut kaikille, mukaan lukien pienituloisille työllisille, tulee varmistaa. On turvattava naisille sopivien hätämajoituksen saatavuus.
17. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on turvattava riittävien sosiaalityön palveluiden saatavuus huomioiden erityisesti aikuissosiaalityön palveluiden riittävä resurssointi. Jalkautuvaa sosiaalityötä tulee toteuttaa ja kehittää edelleen marginalisoitujen ja syrjinnän riskissä olevien ihmisten tavoittamiseksi.

18. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on turvattava riittävät terveyspalvelut riittämätöntä asumista kokeville ja riittämättömän asumisen riskissä oleville ihmisille, mukaan lukien kohdennetut mielenterveys- ja päihdepalvelut.

SUOSITUKSET KUNNILLE

19. Kuntien tulee varmistaa riittävä kohtuuhintaisten asuntojen tuotanto maankäyttöpolitiikalla, joka on kuntien sosiaalipoliittisten ja asuntopoliittisten velvoitteiden mukainen. Kunnat voivat käyttää tehokkaasti eri työkaluja kohtuuhintaisen asumisen saatavuuden edistämiseksi, maankäytöstä ja hankinnasta kaavoitukseen ja rakennusvalvontaa.
20. Kuntien tulee harkita keinoja käyttää laajemmin välivuokrausta riittävän asumisen edistämiseksi.
21. MAL-sopimuksiin tulee sisällyttää: a) sovittu kohtuuhintaisen asuntotuotannon vähimmäisosuus, b) sovittu erityisryhmille suunnatun asuntotuotannon vähimmäisosuus, sekä c) tavoite asunnottomuuden poistamisesta.

**AMNESTY INTERNATIONAL ON
MAAILMAN SUURIN
IHMISOIKEUSLIKE, JONKA
TOIMINTA PERUSTUU
YKSITTÄISTEN IHMISTEN
TUELLE.**

YHTEYSTIEDOT

amnesty@amnesty.fi

09 8562 0600

www.facebook.com/amnestyfinland

@amnestyfinland